

Life & Works Of Buddhist Scholars

ชีวิตและผลงาน ของนักปราชญ์ชาวพุทธ

วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

พระมหาสุรเพชร วชิรญาณโณ

ชีวิตและผลงานของนักปราชญ์ชาวพุทธ

1. ศึกษาชีวประวัติพระพุทโธมหาราช ประวัติกัมภีร์ การแปลคัมภีร์ และ ประเภทของคัมภีร์ ผลงานที่มีชื่อเสียง หลักธรรมที่ต้องรู้และเข้าใจ
2. ศึกษาชีวประวัติพระพุทโธมหาราช ประวัติกัมภีร์ การแปลคัมภีร์ ประเภทของผลงาน ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง หลักธรรมที่ต้องรู้และเข้าใจ
3. ศึกษาชีวประวัติพระอัมมปาละ ผลงาน ประเภทของผลงาน การแปลคัมภีร์ ผลงานที่มีชื่อเสียง เนื้อหาที่สำคัญ ศึกษาแนวคิดและข้อธรรมที่ปรากฏในผลงาน
4. ศึกษาชีวประวัติพระนาคเสนเถระ ทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ ผลงานของพระนาคเสน สารสำคัญของมิลินทปัญหา ประวัติผู้แต่ง วัตถุประสงค์ของการแต่ง และหลักปรัชญาธรรมในคัมภีร์มิลินทปัญหา
5. ศึกษาชีวประวัติพระอนุรุทธาจารย์ ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานที่มีชื่อเสียง และสารสำคัญของคัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ
6. ศึกษาประวัติของพระสุมังคลาจารย์ ผลงาน ประเภทของผลงาน ประวัติการแต่งคัมภีร์ ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของคัมภีร์ฎีกาอภิธรรมมัตถวิภาวินี
7. ศึกษาชีวประวัติของพระอัสสโฆส ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานการแปล ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงาน ที่มีชื่อเสียง หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

8. ศึกษาชีวประวัติของพระนาคราชุน ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานการแปล ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงาน ที่มีชื่อเสียง หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง
9. ศึกษาชีวประวัติของพระอสังคะ ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานการแปล ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง
10. ศึกษาชีวประวัติของพระวสุพันธ์ุ ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานการแปล ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง
11. ศึกษาชีวประวัติของพระทินนาคะ ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานการแปล ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง
12. ศึกษาชีวประวัติของพระธรรมกิริติ ผลงาน ประเภทของผลงาน ผลงานการแปล ผลงานที่มีชื่อเสียง สารสำคัญของผลงาน ที่มีชื่อเสียง หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

.....

1. พระพุทธโฆสจารย์

ชีวประวัติและผลงานอันทรงคุณูปการของพระพุทธโฆสจารย์ ปรมจารย์
ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งรูปหนึ่ง

ชีวประวัติเบื้องต้น

แม้ว่ารายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตในวัยเยาว์ของพระพุทธโฆสจารย์จะไม่
ปรากฏแน่ชัดนัก แต่เชื่อกันว่าท่านถือกำเนิดในชมพูทวีป (ประเทศอินเดียใน
ปัจจุบัน) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 9 หรือราวศตวรรษที่ 5 แห่งคริสต์ศักราช
ตามตำนานกล่าวว่าท่านเป็นพราหมณ์ผู้มีความรู้แตกฉานในไตรเพทและ

ศาสตร์ต่างๆ แต่ด้วยความสนใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ท่านจึงได้ละทิ้งเพศฆราวาสและอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

ชื่อ "พุทธโฆสะ" มีความหมายว่า "เสียงแห่งพระพุทธเจ้า" ซึ่งอาจเป็นสมญาที่ได้รับเนื่องจากความสามารถในการอธิบายพระธรรมได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจน

การเดินทางสู่ลังกาและการแปลคัมภีร์

จุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตของพระพุทธโฆสะคือการเดินทางไปยังลังกา ทวีป (ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน) ซึ่งในขณะนั้นเป็นศูนย์กลางสำคัญของการศึกษาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ที่มหาวิหารในเมืองอนูรாதปุระ ท่านได้พบกับพระสงฆ์ผู้ทรงภูมิรู้และได้ศึกษาพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี รวมถึงอรรถกถา (คำอธิบายพระสูตร) ที่ได้รับการรักษาและสืบทอดมาแต่ครั้งสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรก

ด้วยความรู้และความสามารถทางภาษาบาลีและพระธรรมวินัย พระสงฆ์ในลังกาได้มอบหมายภารกิจอันสำคัญยิ่งให้แก่ท่าน นั่นคือ การแปลและเรียบเรียงอรรถกถาภาษาสิงหล (ภาษาเดิมของลังกา) กลับมาเป็นภาษาบาลี เพื่อให้เป็นมาตรฐานและเป็นที่เข้าใจอย่างกว้างขวางในหมู่สงฆ์ทั่วโลก

ประวัติการแต่งคัมภีร์และการแปลคัมภีร์

พระพุทธโฆสะจารย์ได้ทุ่มเทเวลาและความรู้ความสามารถอย่างยิ่งในการแปลและเรียบเรียงอรรถกถา โดยอาศัยต้นฉบับภาษาสิงหลและภูมิปัญญาของพระสงฆ์ลังกา ท่านได้ทำการตรวจสอบ ชำระ และปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

ผลงานการแปลและเรียบเรียงที่สำคัญยิ่งของท่านคือ อรรถกถาพระไตรปิฎก ทั้ง 5 นิกาย ได้แก่

อรรถกถาพระวินัยปิฎก (คำอธิบายพระวินัย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก (คำอธิบายพระสูตรต่างๆ ใน 5 นิกาย คือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก (คำอธิบายพระอภิธรรม)

นอกจากนี้ ท่านยังได้แต่งคัมภีร์อิสระที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอีกหลายคัมภีร์ **ประเภทของคัมภีร์และผลงานที่มีชื่อเสียง**

ผลงานของพระพุทธโฆसाจารย์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ **อรรถกถาพระไตรปิฎก:** เป็นงานแปลและเรียบเรียงคำอธิบายพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาจนถึงปัจจุบัน อรรถกถาเหล่านี้ให้ความกระจ่างในเนื้อหาของพระไตรปิฎก ช่วยให้เข้าใจความหมายและเจตนารมณ์ของพระธรรมคำสอนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

คัมภีร์อิสระ: เป็นคัมภีร์ที่พระพุทธโฆसाจารย์แต่งขึ้นเอง โดยอิงอาศัยหลักธรรมในพระไตรปิฎก คัมภีร์ที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ วิสุทธิมรรค (Visuddhimagga) ซึ่งถือเป็น "คัมภีร์แห่งมรรควิถีสันติ" เป็นคู่มือสำคัญสำหรับการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท โดยครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างละเอียดและเป็นระบบ นอกจากวิสุทธิมรรคแล้ว ยังมีคัมภีร์อื่นๆ ที่เชื่อกันว่าเป็นผลงานของท่าน เช่น สมันตปาสาทิกา (อรรถกถาพระวินัยปิฎก), กังขาวิตรณ (อรรถกถาปาฏิ

โมกข์), ปปัญจสุทณี (อรรถกถาพระมัชฌิมนิกาย), สารัตถทีปนี (อรรถกถาพระสังยุตตนิกาย) และ มโนรธปุรณี (อรรถกถาพระอังคุตตรนิกาย) เป็นต้น
หลักธรรมที่ต้องรู้และเข้าใจจากผลงานของพระพุทธโฆसाจารย์

ผลงานของพระพุทธโฆสาจารย์ได้รวบรวมและอธิบายหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาไว้อย่างครบถ้วน การศึกษาผลงานของท่านจะช่วยให้เราเข้าใจหลักธรรมเหล่านี้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ตัวอย่างหลักธรรมที่สำคัญ ได้แก่ **ไตรลักษณ์** (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา): ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเป็นอนัตตาของสรรพสิ่ง

อริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค): ความจริงอันประเสริฐสี่ประการเกี่ยวกับปัญหาของชีวิตและหนทางแห่งการดับทุกข์

มรรคมืองค์ 8 (สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ): หนทางอันประเสริฐแปดประการนำไปสู่การดับทุกข์

ศีล สมาธิ ปัญญา: หลักปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตทางจิตวิญญาณ

กรรม: กฎแห่งการกระทำและผลของการกระทำ

ปฏิจจสมุปบาท: หลักแห่งการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลาย อันเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดทุกข์

การศึกษาชีวประวัติและผลงานของพระพุทธโฆสาจารย์ไม่เพียงแต่ทำให้เราารู้จักบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการ

เปิดประตูสู่ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอันลึกซึ้ง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมของเราทุกคนครับ

.....

2. พระพุทธทศตเถระ

ศึกษาชีวประวัติและผลงานของพระพุทธทศตเถระ พระเถระผู้ทรงภูมิปัญญาและเป็นที่เคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอีกรูปหนึ่งนะครับ

ชีวประวัติเบื้องต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของพระพุทธทศตเถระอาจจะไม่แพร่หลายเท่าพระพุทธโฆษาจารย์ แต่จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคัมภีร์ต่างๆ สันนิษฐานว่าท่านเป็นพระสงฆ์ชาวอินเดียใต้ ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับพระพุทธโฆษาจารย์ คือราวพุทธศตวรรษที่ 9 หรือศตวรรษที่ 5 แห่งคริสต์ศักราช ท่านเป็นพระเถระที่มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎกและอรรถกถา และได้เดินทางไปยังลังกาทวีปเพื่อศึกษาและเผยแผ่พระธรรมเช่นเดียวกับพระพุทธโฆษาจารย์

ชื่อ "พุทธทศตเถ" หมายถึง "ผู้ที่พระพุทธเจ้าประทานให้" ซึ่งอาจสื่อถึงความศรัทธาและความผูกพันที่ท่านมีต่อพระพุทธศาสนา

การเดินทางสู่ลังกาและการแต่งคัมภีร์

เช่นเดียวกับพระพุทธโฆसाจารย์ พระพุทธทศตเถระได้เดินทางไปยังลังกา ทวีป ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในขณะนั้น ท่านได้ศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่มหาวิหารในเมืองอนูราชปุระ และได้สร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาอันทรงคุณค่าไว้หลายคัมภีร์ แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานชัดเจนเกี่ยวกับการ "แปล" คัมภีร์ของท่านในลักษณะเดียวกับการแปลจากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลีของพระพุทธโฆสาจารย์ แต่พระพุทธทศตเถระได้ แต่งคัมภีร์ใหม่ โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่มีอยู่

ประเภทของผลงานและผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานของพระพุทธทศตเถระส่วนใหญ่เป็นคัมภีร์ที่อธิบายและสรุปเนื้อหาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ

ประเภทของผลงานและคัมภีร์ที่มีชื่อเสียงของท่าน ได้แก่

อภิธรรมัตถสังคหะ (Abhidhammatthasangaha): คัมภีร์นี้ถือเป็น ผลงานที่โดดเด่นและมีอิทธิพลอย่างยิ่ง ในการศึกษาพระอภิธรรมปิฎกในนิกายเถรวาท อภิธรรมัตถสังคหะเป็น "คู่มือสรุปเนื้อหาพระอภิธรรม" ที่รวบรวมและจัดหมวดหมู่ธรรมะต่างๆ ที่ปรากฏในพระอภิธรรมไว้อย่างเป็นระบบและเข้าใจง่าย คัมภีร์นี้ยังคงใช้เป็นตำราหลักในการศึกษาพระอภิธรรมในหลายประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท

วินัยวินิจฉัย (Vinayavinicchaya): เป็นคัมภีร์ที่อธิบายและวินิจฉัยความหมายของพระวินัยปิฎก ช่วยให้เข้าใจในข้อบัญญัติและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่พระภิกษุสงฆ์ต้องปฏิบัติตาม

อุตตรวินิจชัย (Uttaravinicchaya): เป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงรายละเอียดเพิ่มเติมและข้อปลีกย่อยต่างๆ เกี่ยวกับพระวินัย ต่อจากคัมภีร์วินัยวินิจชัย

พุทธทัตถัตถทีปนี (Buddhadattatthadipani): เป็นอรรถกถา (คำอธิบาย) ของคัมภีร์มรุตตวิลาสิณี ซึ่งเป็นอรรถกถาของพุทธวงศ์ (ส่วนหนึ่งของขุททกนิกายในพระสุตตันตปิฎก)

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง (อภิธรรมัตถสังคหะ)

อภิธรรมัตถสังคหะ เป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาพระอภิธรรม สาระสำคัญของคัมภีร์นี้คือการ ประมวลและจัดระเบียบธรรมะต่างๆ ออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงสภาวะธรรม (Reality) ในระดับปรมาตม์ (Ultimate Truth) ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื้อหาหลักๆ ในคัมภีร์ประกอบด้วย:

จิต (Citta): อธิบายถึงประเภทต่างๆ ของจิต ลักษณะและองค์ประกอบของจิต

เจตสิก (Cetasika): อธิบายถึงธรรมที่เกิดพร้อมกับจิต ประจุแต่งจิต และมีอารมณ์เดียวกันกับจิต

รูป (Rupa): อธิบายถึงสภาวะที่เป็นรูปธรรม หรือวัตถุต่างๆ

นิพพาน (Nibbana): อธิบายถึงสภาวะที่ดับทุกข์โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

บัญญัติ (Pannatti): อธิบายถึงสิ่งที่บัญญัติขึ้นจากจิต เช่น ชื่อ ความคิดรวบยอด

คัมภีร์นี้ช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงความจริงในระดับปรมาัตถ์ว่า สรรพสิ่งประกอบด้วยกลุ่มของนามธรรม (จิตและเจตสิก) และรูปธรรม (วัตถุ) ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามเหตุปัจจัย โดยปราศจากอัตตาหรือตัวตนที่เที่ยงแท้

หลักธรรมที่ต้องรู้และเข้าใจจากผลงานของพระพุทธทศตเถระ

ผลงานของพระพุทธทศตเถระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์อภิธรรมัตถสังคหะ เน้นย้ำให้เราเข้าใจหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาหลายประการ ได้แก่:

ปรมาัตถธรรม: ความจริงสูงสุด หรือสถานะที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย จิต เจตสิก รูป และนิพพาน

สมมติสัจจะและปรมาัตถสัจจะ: ความจริงโดยสมมติบัญญัติ (เช่น ชื่อเรียกต่างๆ) และความจริงโดยสถานะ (ปรมาัตถธรรม)

ขั้น 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ): การทำความเข้าใจว่าชีวิตและสรรพสิ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการที่ไม่เที่ยงแท้

เหตุปัจจัย: การเกิดขึ้นของธรรมทั้งหลายล้วนเป็นไปตามเหตุปัจจัย (กฎแห่งปฏิจจสมุปบาทในระดับปรมาัตถ์)

อนัตตา: ความไม่มีตัวตนที่แท้จริงของสรรพสิ่ง ทั้งในส่วนของนามธรรมและรูปธรรม

การศึกษาผลงานของพระพุทธทศตเถระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์อภิธรรมัตถสังคหะ จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึก ทำให้เห็นถึงความเป็นจริงของโลกและชีวิตตามหลักปรมาัตถธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น

.....

3. พระธัมมपालะ

ชีวประวัติและผลงานของพระธัมมपालะ พระเถระผู้ทรงปัญญาและเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาอีกรูปหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรณนาอรรถกถาและฎีกาต่างๆ นะครับ

ชีวประวัติเบื้องต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของพระธัมมपालะอาจจะไม่ละเอียดเท่าพระพุทธโฆसाจารย์และพระพุทธทัตตะเถระนัก แต่จากหลักฐานทางคัมภีร์และประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่าท่านมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-17 หรือราวศตวรรษที่ 10-11 แห่งคริสต์ศักราช ท่านเป็นพระสงฆ์ชาวอินเดียใต้ ที่มีความรู้ความสามารถอย่างยิ่งในด้านพระไตรปิฎก อรรถกถา และภาษาบาลี

ชื่อ "ธัมมपालะ" มีความหมายว่า "ผู้รักษาพระธรรม" ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของท่านในการธำรงรักษาและอธิบายพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระธัมมपालะเป็นที่รู้จักในฐานะ ผู้รณนาฎีกา (ṭīkā) ซึ่งเป็น คำอธิบายเพิ่มเติมหรือคำอธิบายชั้นรอง ของอรรถกถาต่างๆ ที่พระพุทธโฆसाจารย์และพระเถระรุ่นก่อนได้รณนาไว้ งานของท่านมีลักษณะเป็นการขยายความ

ชี้แจงประเด็นที่ซับซ้อน และให้รายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อให้การศึกษาอรรถกถาเหล่านั้นมีความชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประเภทของผลงานหลักของพระธัมมปาละคือ ฎีกาอรรถกถา ซึ่งครอบคลุมอรรถกถาในส่วนต่างๆ ของพระไตรปิฎก

การแปลคัมภีร์

โดยหลักแล้ว พระธัมมปาละ มิได้มีบทบาทโดยตรงในการแปลคัมภีร์จากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลี เหมือนกับพระพุทธโฆसाจารย์ แต่ผลงานของท่านเป็นการ อธิบายและขยายความคัมภีร์บาลี (อรรถกถา) ที่มีอยู่แล้ว ให้มีความเข้าใจง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงของพระธัมมปาละส่วนใหญ่เป็นฎีกาที่อธิบายอรรถกถาสำคัญ ได้แก่:

ฎีกาปรมัตถทีปนี (Paramatthadīpanī-tīkā): เป็นฎีกาที่อธิบายอรรถกถาของคัมภีร์ในส่วน ขุททกนิกาย ของพระสุตตันตปิฎก ซึ่งรวมถึง:

อรรถกถาเถรคาถา (Theragāthāṭṭhakathā)

อรรถกถาเถรีคาถา (Therīgāthāṭṭhakathā)

อรรถกถาอปทาน (Apadānaṭṭhakathā)

อรรถกถาพุทธวงศ์ (Buddhavaṃsaṭṭhakathā)

อรรถกถาจริยาปิฎก (Cariyāpiṭakaṭṭhakathā)

ฎีกาอรรถกถาธรรมบท (Dhammapadaṭṭhakathā-tīkā): เป็นฎีกาที่อธิบายอรรถกถาของคัมภีร์ธรรมบท ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญที่รวบรวมพระพุทธพจน์ที่เป็นคาถา

ฎีกาอรรถกถาอุทาน (Udānaṭṭhakathā-tīkā): เป็นฎีกาที่อธิบายอรรถกถาของคัมภีร์อุทาน ซึ่งรวบรวมพระพุทธพจน์ที่เปล่งออกมาด้วยความปิติ

ฎีกาอรรถกถาอิติวุตตะกะ (Itivuttakaṭṭhakathā-tīkā): เป็นฎีกาที่อธิบายอรรถกถาของคัมภีร์อิติวุตตะกะ ซึ่งรวบรวมพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้เป็นข้อๆ

เนื้อหาที่สำคัญและแนวคิดในผลงาน

ผลงานของพระธัมมปาละมีความสำคัญในการช่วยให้เข้าใจอรรถกถาต่างๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ท่านได้ชี้แจงประเด็นที่อาจมีความคลุมเครือ ขยายความหมายของคำศัพท์และข้อความต่างๆ และให้เหตุผลสนับสนุนการตีความในแนวทางต่างๆ

แนวคิดและข้อธรรมที่ปรากฏในผลงานของท่านมีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพระไตรปิฎกและอรรถกถาเดิม แต่ท่านได้นำเสนอในมุมมองที่ละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น:

การวิเคราะห์จิตและเจตสิก: ในการอธิบายอรรถกถา ท่านได้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพจิตและเจตสิกต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการทำงานของจิตและผลของการกระทำ (กรรม)

การอธิบายหลักธรรมสำคัญ: ท่านได้ขยายความหลักธรรมต่างๆ เช่น อริยสัจสี่ มรรคมีองค์ 8 และปฏิจจสมุปบาท ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยยกตัวอย่างและอธิบายความเชื่อมโยงของหลักธรรมเหล่านั้น

การเน้นย้ำความสำคัญของการปฏิบัติ: แม้ว่าผลงานของท่านจะเป็นการอธิบายคัมภีร์ แต่ก็สอดแทรกแนวคิดที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้ศึกษาไม่เพียงแต่เข้าใจด้วยปัญญา แต่ยังสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ได้จริง

การตีความตามหลักการ: ท่านได้ใช้หลักการทางภาษาและหลักการทางพระพุทธศาสนาในการตีความข้อความต่างๆ ในอรรถกถาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ

หลักธรรมที่ต้องรู้และเข้าใจจากผลงานของพระธัมมปาละ

การศึกษาผลงานของพระธัมมปาละจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมพื้นฐานของพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตีความและประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านั้น หลักธรรมสำคัญที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้จากผลงานของท่าน ได้แก่:

ความรู้ที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ): การเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของกรรมและผลของกรรม อริยสัจสี่ และไตรลักษณ์

การเจริญสติ (Sati): การมีสติระลึกอยู่ในปัจจุบันขณะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรม

การเจริญปัญญา (Paññā): การพัฒนาความเข้าใจในสภาวะธรรมต่างๆ อย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดความเห็นแจ้งและนำไปสู่ความพ้นทุกข์

ความเพียรที่ถูกต้อง (สัมมาวายามะ): ความเพียรในการละอกุศลและเจริญกุศล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรรคมีองค์ 8

โดยสรุปแล้ว พระธัมมปาละเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ผู้มี
คุณูปการในการอธิบายและขยายความอรรถกถาต่างๆ ให้มีความชัดเจนและ
ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผลงานของท่านเป็นแหล่งข้อมูลอันทรงคุณค่าสำหรับการศึกษา
พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท และช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจหลักธรรมคำสอน
ของพระพุทธเจ้าได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

.....

4. พระนาคเสนเถระ

ชีวประวัติและผลงานอันเป็นอมตะของพระนาคเสนเถระ ผู้เป็นปราชญ์ทาง
พระพุทธศาสนาที่ปรากฏชื่อเสียงในคัมภีร์สำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือ มิลินท
ปัญหา ครับ

ชีวประวัติพระนาคเสนเถระ

ในอดีตชาติ:

ตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีการกล่าวถึงอดีตชาติของพระนาคเสนเถระ
ไว้หลายภพชาติ โดยส่วนใหญ่มักปรากฏในฐานะ บัณฑิตผู้มีปัญญาเฉลียว
ฉลาด และ ผู้สั่งสมบุญบารมีมาอย่างยาวนาน เพื่อที่จะได้มาเป็นบุคคลสำคัญ
ในการเผยแผ่พระธรรมในยุคสมัยของตนเอง เรื่องราวในอดีตชาติเหล่านี้มัก
เน้นย้ำถึงความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้และความจริง รวมถึงการสั่งสม
คุณธรรมต่างๆ

ในปัจจุบันชาติ:

การกำเนิดและวัยเยาว์: พระนาคเสนเถระถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์ที่มีความรู้ในแคว้นแคชเมียร์ (Kashmir) ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย เชื่อกันว่าท่านเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดมาตั้งแต่เยาว์วัย สามารถเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

การบรรพชาและศึกษาพระธรรม: ด้วยความสนใจในหลักธรรมคำสอน พระนาคเสนได้ออกบวชเป็นสามเณรและศึกษาพระไตรปิฎกอย่างแตกฉาน กับพระอาจารย์หลายท่าน ท่านมีความรู้ลึกซึ้งในพระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม

การบรรลุธรรม: ด้วยความเพียรในการปฏิบัติธรรมและการเจริญปัญญา พระนาคเสนได้บรรลุอรหัตตผล เป็นพระอริยบุคคลสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ผลงานของพระนาคเสน

ผลงานที่สำคัญที่สุดและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของพระนาคเสนเถระคือการตอบปัญหาธรรมในคัมภีร์มิลินทปัญหา (Milindapañha) ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างท่านกับพระเจ้ามิลินท์ (Menander I) กษัตริย์เชื้อสายกรีกที่ปกครองเมืองสาเกต (Sāgala) ในอินเดียตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6-7

แม้ว่าโดยตรงแล้วพระนาคเสนจะไม่ได้ "แต่ง" คัมภีร์มิลินทปัญหา แต่ บทสนทนาและการตอบปัญหาธรรม ของท่านถือเป็นเนื้อหาหลักและเป็นหัวใจสำคัญของคัมภีร์นี้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า คำตอบและปฏิภาณในการอธิบายธรรมะของพระนาคเสนคือ "ผลงาน" ที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหา

สาระสำคัญของมิลินทปัญหา

คัมภีร์มิลินทปัญหาเป็นการบันทึกบทสนทนาระหว่างพระเจ้ามิลินท์ ผู้ทรงมีปัญญาลึกซึ้งและมีความสงสัยในหลักธรรมต่างๆ กับพระนาคเสนผู้มีปฏิภาณโวหารและสามารถอธิบายธรรมะได้อย่างชัดเจน สาระสำคัญของคัมภีร์นี้คือ การตอบคำถามที่ยากและลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยพระนาคเสนได้ใช้ อุปมาอุปไมย การยกตัวอย่าง และการอธิบายด้วยเหตุผล เพื่อคลายความสงสัยของพระเจ้ามิลินท์

หัวข้อสำคัญที่ถูกนำมาสนทนาและตอบปัญหาในคัมภีร์มิลินทปัญหา ได้แก่: เรื่องอัตตา (Attā) และอนัตตา (Anattā): พระนาคเสนได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่าง "ตัวตน" ตามความเข้าใจทั่วไป กับหลักอนัตตาที่ปฏิเสธความมีอยู่ของอัตตาที่เที่ยงแท้ถาวร โดยใช้อุปมาต่างๆ เช่น เเกวียน ร่างกายที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ

เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด (Saṃsāra): ท่านอธิบายกระบวนการเกิดใหม่โดยไม่อาศัย "วิญญาณ" ที่เคลื่อนย้าย แต่เป็นผลของการกระทำ (กรรม) ที่สืบทอดไป

เรื่องกรรมและผลของกรรม (Kamma and Vipāka): ท่านอธิบายถึงกฎแห่งกรรมและการให้ผลของการกระทำต่างๆ โดยยกตัวอย่างที่เข้าใจง่าย

เรื่องนิพพาน (Nibbāna): ท่านพยายามอธิบายลักษณะของนิพพาน ซึ่งเป็นสภาวะที่ดับทุกข์สิ้นเชิง แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่อธิบายได้ยากด้วยภาษาทางโลก

เรื่องการบรรลุธรรมของพระอรหันต์: ท่านอธิบายถึงคุณสมบัติและลักษณะของผู้ที่บรรลุอรหัตตผล

ประเด็นทางปรัชญาและจริยธรรมอื่นๆ: เช่น เรื่องเจตนา ความจำ การรับรู้ และคุณธรรมต่างๆ

ประวัติผู้แต่งคัมภีร์มิลินทปัญหา

ผู้ที่รวบรวมและเรียบเรียงบทสนทนาระหว่างพระเจ้ามิลินท์และพระนาคเสนจนกลายเป็นคัมภีร์มิลินทปัญหานี้ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งที่แน่ชัด นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าคัมภีร์นี้ ไม่ได้ถูกแต่งขึ้นโดยบุคคลเดียวในคราวเดียว แต่เป็นการ รวบรวมและเพิ่มเติมเนื้อหา จากการถ่ายทอดด้วยปากเปล่าและการบันทึกต่อๆ กันมาเป็นระยะเวลานาน อาจมีพระสงฆ์หรือนักปราชญ์หลายท่านที่มีส่วนร่วมในการเรียบเรียงคัมภีร์นี้ให้สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม พระนาคเสนเถระ คือบุคคลสำคัญที่สุดในคัมภีร์นี้ โดยบทบาทของท่านคือ ผู้ตอบปัญหาและอธิบายธรรมะ ทั้งหมดในคัมภีร์

วัตถุประสงค์ของการแต่งคัมภีร์มิลินทปัญหา

วัตถุประสงค์หลักของการรวบรวมและเรียบเรียงคัมภีร์มิลินทปัญหา คือ:

เพื่อแสดงความเฉลียวฉลาดและปฏิภาณในการอธิบายธรรมะของพระนาคเสนเถระ: คัมภีร์นี้เป็นอนุสรณ์ถึงความรู้และความสามารถในการตอบปัญหาธรรมที่ลึกซึ้งของพระนาคเสน

เพื่อตอบข้อสงสัยและคลายความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหลักธรรมใน

พระพุทธศาสนา: โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อสงสัยที่อาจเกิดขึ้นจากผู้ที่มิถุมิหลัง

ทางปรัชญาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เช่น พระเจ้ามิลินท์ซึ่งเป็นกษัตริย์เชื้อสายกรีก

เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา: การได้เห็นความชัดเจนและความสมเหตุสมผลของหลักธรรมที่พระนาคเสนอธิบาย สามารถนำไปสู่ความศรัทธาที่มั่นคงยิ่งขึ้น

เพื่อเป็นคู่มือและแนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจพระธรรม: คัมภีร์นี้เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับหลักธรรมต่างๆ และวิธีการอธิบายธรรมะด้วยเหตุผลและอุปมาอุปไมย

หลักปรัชญาธรรมในคัมภีร์มิลินทปัญหา

คัมภีร์มิลินทปัญหาได้นำเสนอหลักปรัชญาธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหลายประการ โดยเน้นการอธิบายให้เข้าใจง่ายและสามารถตอบโต้กับแนวคิดทางปรัชญาอื่นๆ ได้ หลักปรัชญาธรรมที่โดดเด่นในคัมภีร์นี้ ได้แก่:

หลักอนัตตา: การปฏิเสธความมีอยู่ของ "อัตตา" หรือ "ตัวตน" ที่เที่ยงแท้ถาวร โดยอธิบายว่าสรรพสิ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่ไม่เที่ยงและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

หลักกรรมและวิบาก: การเน้นย้ำถึงความสำคัญของการกระทำ (กรรม) และผลของการกระทำ (วิบาก) ซึ่งเป็นกฎแห่งเหตุและผลทางจริยธรรมที่ควบคุมการเวียนว่ายตายเกิด

หลักปฏิจจสมุปบาท: แม้ว่าจะไม่ได้อธิบายโดยตรงในรูปแบบที่ซับซ้อน แต่การอธิบายถึงการเกิดขึ้นของสิ่งต่างๆ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ก็สอดคล้องกับหลักปฏิจจสมุปบาท

ลักษณะของพระอรหันต์: การอธิบายถึงคุณสมบัติของผู้ที่ได้บรรลุอรหัตตผล ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา

สถานะของนิพพาน: แม้จะอธิบายได้ยาก แต่คัมภีร์ก็พยายามชี้ให้เห็นถึงลักษณะของนิพพานว่าเป็นสถานะที่สงบ สุข และดับทุกข์โดยสิ้นเชิง

โดยสรุปแล้ว พระนาคนเสนเถระเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาผู้มีบทบาทสำคัญในการอธิบายหลักธรรมในคัมภีร์มิลินทปัญหา ด้วยปฏิภาณและปัญญาอันเฉียบแหลมของท่าน ทำให้คัมภีร์นี้กลายเป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าและมีอิทธิพลต่อการศึกษาพระพุทธศาสนามาจนถึงปัจจุบัน

.....

5. พระอนุรุทธาจารย์

ชีวประวัติและผลงานของพระอนุรุทธาจารย์ ผู้เป็นนักปราชญ์ทาง
พระพุทธศาสนาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านพระอภิธรรมน่ะครับ

ชีวประวัติพระอนุรุทธาจารย์

ข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของพระอนุรุทธาจารย์นั้นค่อนข้างจำกัด และไม่
ปรากฏรายละเอียดมากนัก แต่จากหลักฐานทางคัมภีร์และประวัติศาสตร์
สันนิษฐานว่าท่านมีชีวิตรอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-17 หรือราว
ศตวรรษที่ 10-11 แห่งคริสต์ศักราช ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับพระธัมมปา
ละ

เชื่อกันว่าท่านเป็นพระสงฆ์ชาวอินเดียใต้ ที่มีความรู้ความสามารถอย่างยิ่งใน
ด้านพระอภิธรรมปิฎก และได้เดินทางไปยังลังกาทวีป ซึ่งเป็นศูนย์กลาง
การศึกษาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในขณะนั้น เพื่อศึกษาและเผยแผ่
พระธรรม

ชื่อ "อนุรุทธาจารย์" แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นพระเถระผู้ทรงความรู้และเป็น
อาจารย์ผู้สอนธรรมะ

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระอนุรุทธาจารย์เป็นที่รู้จักในฐานะ ผู้รจนาคัมภีร์สำคัญทางพระอภิธรรม
ผลงานหลักของท่านมีลักษณะเป็นการ สรุปลงและประมวลเนื้อหาพระ

อธิธรรม ให้มีความกระชับและเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ

ประเภทของผลงานที่สำคัญที่สุดของพระอนุรุทธาจารย์คือ คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ (Abhidhammatthasangaha) ซึ่งถือเป็น ผลงานชิ้นเอก และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาพระอธิธรรมในนิกายเถรวาทมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะแล้ว ยังมีคัมภีร์อื่นๆ ที่เชื่อกันว่าเป็นผลงานของท่าน หรือเกี่ยวข้องกับสำนักของท่าน ได้แก่:

ปรมัตถวิภาวินี (Paramatthavibhāvinī): เป็นฎีกา (คำอธิบายชั้นรอง) ของคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของท่านในเนื้อหาของคัมภีร์หลัก

นามรูปปริจเฉท (Nāmarūpapariccheda): เป็นคัมภีร์ที่อธิบายถึงลักษณะและการจำแนกประเภทของนามธรรม (จิตและเจตสิก) และรูปธรรม (สสาร)

ปัจจยปริคคหะ (Paccayapariggaha): เป็นคัมภีร์ที่อธิบายถึงปัจจยต่างๆ ที่เป็นเหตุให้ธรรมะทั้งหลายเกิดขึ้นตามหลักปฏิจจสมุปบาทในระดับอธิธรรม

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางของพระอนุรุทธาจารย์คือ คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ (Abhidhammatthasangaha) คัมภีร์นี้ได้รับการยกย่องว่าเป็น "คู่มือสรุปเนื้อหาพระอธิธรรม" ที่ดีเยี่ยมที่สุดเล่มหนึ่ง ด้วยการจัดเรียงเนื้อหาที่เป็นระบบ ภาษาที่กระชับ และความครอบคลุมของหัวข้อสำคัญในพระอธิธรรม

คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะยังคงใช้เป็นตำราหลักในการศึกษาพระอภิธรรมในหลายประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท เช่น ศรีลังกา พม่า ไทย และประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สาระสำคัญของคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ

คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะมีเนื้อหาที่ครอบคลุมหลักการสำคัญในพระอภิธรรมปิฎก โดยจัดเรียงเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ สาระสำคัญของคัมภีร์นี้ประกอบด้วย:

จิตตสังคหะ (Cittasaṅgaha): การรวบรวมและจำแนกประเภทของจิตต่างๆ โดยอธิบายถึงลักษณะ องค์ประกอบ และประเภทของจิต เช่น กุศลจิต อกุศลจิต และอัปายากตจิต

เจตสิกสังคหะ (Cetasikaṅgaha): การรวบรวมและจำแนกประเภทของเจตสิก (สภาวะทางจิตที่เกิดพร้อมกับจิต) โดยอธิบายถึงลักษณะและหน้าที่ของเจตสิกต่างๆ เช่น ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา ศรัทธา สติ เป็นต้น

ปกิณณกะสังคหะ (Pakiṇṇakasaṅgaha): หมวดที่รวบรวมธรรมะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตและเจตสิก เช่น วิตก วิจารณ์ อธิโมกข์ วิริยะ ปีติ ฉันทะ เป็นต้น

รูปสังคหะ (Rūpasaṅgaha): การรวบรวมและจำแนกประเภทของรูปธรรม (สสาร) โดยอธิบายถึงลักษณะและประเภทของรูปต่างๆ เช่น มหาภูตรูป (ธาตุหลัก 4) และอุปาทายรูป (รูปที่อาศัยมหาภูตรูปเกิด)

ปรมัตถสังคหะ (Paramatthasaṅgaha): หมวดที่สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับปรมัตถธรรม 4 ประการ ได้แก่ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน

สมุจจยสังคหะ (Samuccayasaṅgaha): หมวดที่แสดงการรวมกลุ่มของ
ธรรมะต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างธรรมะเหล่านั้น

ปัจจยสังคหะ (Paccayasaṅgaha): หมวดที่อธิบายถึงปัจจัย 24 ประการ
ตามหลักปฏิจจสมุปบาทในระดับอภิธรรม ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุ
และผลระหว่างธรรมะต่างๆ

กัมมัญฐานสังคหะ (Kammaṭṭhānasaṅgaha): หมวดที่กล่าวถึงอารมณ์
ของสมถกัมมัญฐานและวิปัสสนากัมมัญฐาน ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อ
ความสงบและความเห็นแจ้ง

โดยสรุปแล้ว คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะของพระอนุรุทธอาจารย์เป็น คู่มือที่
สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาและทำความเข้าใจพระ
อภิธรรมปิฎกอย่างเป็นระบบและลึกซึ้ง การศึกษาคัมภีร์นี้จะช่วยให้เข้าใจถึง
สภาวะธรรมต่างๆ ในระดับปรมัตถ์ และเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการปฏิบัติ
ธรรมเพื่อความพ้นทุกข์

.....

6. พระสุนังคลาจารย์

ค้นคว้าข้อมูลชีวประวัติและผลงานของพระสุนังคลาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์ฎีกาอภิธัมมัตถวิภาวินี

จากข้อมูลที่ค้นคว้าได้ มีพระสุนังคลาจารย์หลายรูปที่ปรากฏในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา แต่ที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักในหมู่นักศึกษา อภิธรรมของประเทศไทยว่าเป็นผู้รจนา ฎีกาอภิธัมมัตถวิภาวินี คือ พระสุนังคลมหาสามี ท่านเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาฝ่ายบาลีในสายพระอภิธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็น พระฎีกาจารย์ ผู้มีชื่อเสียงอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้าปรักกมพาหุที่ 1 ซึ่งปกครองประเทศลังกา (ปัจจุบันคือศรีลังกา)

ชีวประวัติพระสุนังคลาจารย์ (พระสุนังคลมหาสามี)

ช่วงชีวิต: สันนิษฐานว่ามีชีวิตอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 (ราวคริสต์ศตวรรษที่ 13-14)

บทบาท: ท่านเป็นนักปราชญ์พุทธชั้นพระฎีกาจารย์ เป็นศิษย์ของพระสารีบุตร ซึ่งเป็นนักปราชญ์พุทธที่มีชื่อเสียงในยุคเดียวกัน

ความเกี่ยวข้อง: มีความเกี่ยวข้องกัรัชสมัยของพระเจ้าปรักกมพาหุที่ 1 แห่งลังกา ซึ่งเป็นยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในลังกา

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระสุนังคลาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระอภิธรรม และผลงานของท่านจัดอยู่ในประเภท "ฎีกา"

ประเภทของผลงาน:

ฎีกา (**Tīkā**): เป็นคัมภีร์ที่นักปราชญ์ทางพุทธศาสนา หรือ "พระฎีกาจารย์" รจนาขึ้นเพื่ออธิบายขยายความทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎกและในคัมภีร์อรรถกถา (ซึ่งอธิบายพระไตรปิฎกอีกชั้นหนึ่ง) โดยท่านจะเลือกคำหรือความที่ยากในอรรถกถาขึ้นอธิบายให้เข้าใจง่าย ไม่ใช่อธิบายความหมายของคำทุกคำ เป็นคัมภีร์ที่อธิบายความหมายให้ง่ายขึ้นหรือชัดเจนขึ้น

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดของพระสุนังคลาจารย์คือ:

ฎีกาอภิธัมมัตถวิภาวินี (**Abhidhammatthavibhāvinī Tīkā**): คัมภีร์นี้ รจนาขึ้นเพื่ออธิบายขยายความ "อภิธัมมัตถสังคหะอรรถกถา" ซึ่งเป็นอรรถกถาของคัมภีร์ "อภิธัมมัตถสังคหะ" ของพระอนุรุทธาจารย์

ฎีกาอภิธัมมาวตารวิกาสินี (**Abhidhammāvatāravikāsinī Tīkā**): อธิบายคัมภีร์ "อภิธัมมาวตารอรรถกถา"

สาระสำคัญของคัมภีร์ฎีกาอภิธัมมัตถวิภาวินี

"ฎีกาอภิธัมมัตถวิภาวินี" เป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาพระอภิธรรม โดยเฉพาะในประเทศไทยและประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจ "พระอภิธัมมัตถสังคหะ" ซึ่งเป็นคัมภีร์ย่อหลักธรรมในพระอภิธรรมปิฎก สาระสำคัญของคัมภีร์นี้คือ:

ขยายความและอธิบายความซับซ้อนของพระอภิธรรม: พระอภิธรรมมีเนื้อหาที่ลึกซึ้งและซับซ้อน ฎีกานี้ช่วยขยายความศัพท์ แง่มุม และหลักการที่พระอนุรุธาจารย์ได้ย่อไว้ในอภิธัมมัตถสังคหะ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถทำความเข้าใจได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

อธิบายปรมัตถธรรม 4:

จิต: อธิบายประเภทของจิต การเกิดดับของจิต และการทำงานของจิตในสถานการณ์ต่างๆ

เจตสิก: อธิบายธรรมที่ประกอบกับจิต การจัดหมวดหมู่ของเจตสิก และบทบาทของเจตสิกในการปรุงแต่งจิต

รูป: อธิบายลักษณะของรูปธรรม การเกิดขึ้นและดับไปของรูป รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปกับนาม

นิพพาน: อธิบายถึงสภาวะที่พ้นจากทุกข์ การดับสิ้นของกิเลสและการเวียนว่ายตายเกิด

วิเคราะห์กระบวนการทางจิต (วิถิจิต): อธิบายการทำงานของจิตในกระบวนการรับรู้ การเกิดขึ้นของวิถิจิตต่างๆ ตั้งแต่การกระทบอารมณ์ไปจนถึงการเสพอารมณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (ปฏิจจสมุปบาท และปัจจัย 24): อธิบายหลักการแห่งเหตุปัจจัยที่ทำให้สรรพสิ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่ รวมถึงการวิเคราะห์เงื่อนไขต่างๆ ที่สนับสนุนการเกิดของธรรม (เช่น อวิชชา สังขาร ตัณหา ภพ และชาติ)

กรรมและผลของกรรม: อธิบายประเภทของกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล และผลของกรรมที่นำไปสู่การเกิดในภพภูมิต่างๆ

แนวทางการปฏิบัติธรรม (สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน): แม้จะเน้นด้านปริยัติ แต่ก็มี การเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติ โดยอธิบายหลักการของสมถะ (การสงบจิต) และวิปัสสนา (การเห็นแจ้งความจริง)

กล่าวโดยสรุป ฎีกาอภิธัมมัตถวินิของพระสุนัคลาจารย์ (พระสุนัคลมหาสามี) เป็นคัมภีร์สำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาพระอภิธรรมสามารถเข้าถึงและเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งของพระอภิธรรมได้อย่างละเอียดและเป็นระบบ เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา

.....

7. พระอศฺวโฆษ

ชีวประวัติและผลงานของพระอศฺวโฆษ (Aśvaghoṣa) นักปราชญ์และกวีสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 6-7 หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 1-2 นะครับ

ชีวประวัติพระอศฺวโฆษ

แม้ว่ารายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตในวัยเยาว์ของพระอศฺวโฆษจะไม่ปรากฏชัดเจนนัก แต่เชื่อกันว่าท่านถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์ที่มีความรู้ในเมืองสาเกต (Saketa) ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย (ปัจจุบันคือเมืองอโยธยา) ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถรอบด้าน ทั้งในด้านวรรณคดี ภาษาสันสกฤต ปรัชญา และดนตรี

ตามตำนานเล่าว่า เดิมทีพระอศฺวโฆษเป็นนักโต้วาทีที่มีชื่อเสียง และเคยเป็นคู่แข่งทางปัญญาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แต่ด้วยความเฉลียวฉลาดและเหตุการณ์บางอย่าง ทำให้ท่านเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและออกบวชในที่สุด ชื่อ "อศฺวโฆษ" มีความหมายว่า "เสียงเหมือนม้า" ซึ่งอาจมาจากความสามารถในการเทศนาที่ดังก้องกังวาน หรืออาจเกี่ยวข้องกับตำนานบางเรื่องเกี่ยวกับท่าน

พระอศฺวโฆษมีความใกล้ชิดกับราชสำนักกุษาณะ (Kushan Empire) โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้ากนิษกะมหาราช (Kanishka the Great) ซึ่งเป็นยุคทองของการสนับสนุนพระพุทธศาสนาในอินเดีย ท่านมี

บทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์วรรณกรรมทางศาสนาที่ทรงอิทธิพล

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระอัสสฬเป็นนักเขียนที่ prolific และมีผลงานหลากหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่เขียนด้วยภาษาสันสกฤต ผลงานของท่านมีคุณค่าทั้งในด้านวรรณคดี ปรัชญา และศาสนา ประเภทของผลงานหลัก ได้แก่:

มหากาพย์ (Mahakavya): บทกวีขนาดยาวที่เล่าเรื่องราวทางศาสนาหรือตำนาน

นาฏกรรม (Nataka): บทละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

บทเพลงและบทสวด (Hymns and Verses): บทกวีสั้นๆ ที่ใช้ในการสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าและหลักธรรม

งานร้อยแก้วทางปรัชญา (Philosophical Prose): แม้ว่าส่วนใหญ่จะสูญหายไปแล้ว แต่มีหลักฐานว่าท่านได้เขียนงานอธิบายหลักธรรมด้วย

ผลงานการแปล

โดยหลักแล้ว พระอัสสฬ มิได้มีบทบาทโดยตรงในการ "แปล" คัมภีร์ ในลักษณะของการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ผลงานของท่านเป็นการ สร้างสรรค์วรรณกรรมใหม่ ที่อิงเนื้อหาจากพระไตรปิฎกและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยใช้ภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาที่แพร่หลายในยุคสมัยนั้น

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดของพระอัสวโหมษ ได้แก่:

พุทธจรีต (Buddhacarita): มหาภาพยที่เล่าเรื่องราวชีวิตของพระโคตมพุทธเจ้า ตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ถือเป็นงานวรรณกรรมชิ้นเอกที่ได้รับการยกย่องในด้านความไพเราะของภาษาและเนื้อหาทางศาสนา

สาวันทรานันทภาวะยะ (Saundaranandakāvyā): มหาภาพยอีกเรื่องหนึ่งที่เล่าเรื่องราวของนันทะ ผู้เป็นน้องชายต่างมารดาของพระพุทธเจ้า และการที่ท่านได้รับการชักชวนให้มาบวชในพระพุทธศาสนา

สารีบุตรประกรรมณะ (Śāriputraprakaraṇa): บทละครที่กล่าวถึงการบวชของพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ สองอัครสาวกของพระพุทธเจ้า แม้ว่าส่วนใหญ่จะสูญหายไปแล้ว แต่ยังมีบางส่วนที่ได้รับการค้นพบ

มหากายานศรัทธะโตปาตศาสดร์ (Mahāyānaśraddhotpādaśāstra): คัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนา มหายาน ที่อธิบายถึงหลักการพื้นฐานของความเชื่อและศรัทธาในมหายาน (แม้ว่าบางนักวิชาการจะยังคงถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นผู้แต่งที่แท้จริงของคัมภีร์นี้)

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง (พุทธจรีต)

พุทธจรีต (Buddhacarita) เป็นผลงานที่โดดเด่นที่สุดของพระอัสวโหมษ สาระสำคัญของมหาภาพยเรื่องนี้คือการนำเสนอ ชีวิตประวัติของพระโคตมพุทธเจ้า ในรูปแบบของบทกวีที่งดงามและลึกซึ้ง เนื้อหาหลักประกอบด้วย: การประสูติและวัยเยาว์: การพรรณนาถึงการประสูติอันมหัศจรรย์ของเจ้าชายสิทธัตถะ และชีวิตที่สุขสบายในราชสำนัก

การออกผนวช: การบรรยายถึงความเปื้อนหนำในชีวิตราวาสและการตัดสินใจออกผนวชเพื่อแสวงหาความจริง

การบำเพ็ญทุกรกิริยา: การเล่าเรื่องราวการบำเพ็ญทุกรกิริยาอย่างหนักหน่วงและการตระหนักว่าไม่ใช่หนทางแห่งการหลุดพ้น

การตรัสรู้: การบรรยายถึงการนั่งบำเพ็ญเพียรใต้ต้นโพธิ์และการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การแสดงธรรม: การเล่าถึงการแสดงธรรมครั้งแรกและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การปรินิพพาน: การบรรยายถึงวาระสุดท้ายของพระพุทธเจ้าและการปรินิพพาน

สิ่งที่โดดเด่นในพุทธจรีตคือการผสมผสานระหว่าง ความศรัทธาในพระพุทธเจ้า กับ ความงดงามของบทกวีภาษาสันสกฤต พระอัสวโหมษได้ใช้ภาษาที่สละสลวย การเปรียบเทียบที่คมคาย และการพรรณนาที่ละเอียดลึกซึ้ง เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของพระพุทธเจ้าให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งและแรงบันดาลใจ

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้

ผลงานของพระอัสวโหมษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธจรีต ได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักปรัชญาพื้นฐานในพระพุทธศาสนาหลายประการ ได้แก่:

อนิจจตา (Anityatā): ความไม่เที่ยง ความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นเหตุแห่งความทุกข์หากยึดมั่น

ทุกข์ (Dukhatā): สภาพที่ทนได้ยาก ความไม่สมบูรณ์ของชีวิตและการเวียนว่ายตายเกิด

อนัตตตา (Anāttatā): ความไม่มีตัวตนที่แท้จริงและถาวรในสรรพสิ่ง

กรรม (Karma): กฎแห่งการกระทำและผลของการกระทำ ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและการเวียนว่ายตายเกิด

โมกษะ (Moksha) หรือ นิพพาน (Nirvana): เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรม คือการหลุดพ้นจากความทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิด

นอกจากนี้ ผลงานของท่านยังแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่เริ่มพัฒนาไปสู่พระพุทธศาสนาหายาน เช่น ความสำคัญของพระโพธิสัตว์ (Bodhisattva) ผู้ปรารถนาจะตรัสรู้เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในผลงานของพระอศฺวโฆษ ได้แก่:

อริยสัจสี่ (Arya Satyas): ความจริงอันประเสริฐสี่ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งเป็นหัวใจของคำสอนในพระพุทธศาสนา

มรรคมรรค 8 (Aṣṭāṅgika Mārga): หนทางอันประเสริฐแปดประการ นำไปสู่การดับทุกข์

ทาน ศีล ภาวนา (Dāna, Śīla, Bhāvanā): หลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำเนินชีวิตทางธรรม

กรุณาและเมตตา (Karuṇā and Maitrī): ความเห็นอกเห็นใจและความปรารถนาดีต่อสรรพสัตว์ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา

โดยสรุปแล้ว พระอัสสโฆษเป็นนักปราชญ์และกวีผู้มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา ผลงานของท่านไม่เพียงแต่มีความงดงามทางวรรณคดี แต่ยังเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับชีวประวัติของพระพุทธเจ้า หลักปรัชญาและหลักธรรมคำสอน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของพระพุทธศาสนาในอินเดียและภูมิภาคอื่นๆ ต่อไป

.....

8. พระนาคารชุน

ชีวประวัติและผลงานของพระนาคารชุน (Nāgārjuna) หนึ่งในนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น "บิดาแห่งปรัชญามัธยมกะ" ในพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกาย

ชีวประวัติพระนาคารชุน

แม้ว่ารายละเอียดที่แน่ชัดเกี่ยวกับชีวิตของพระนาคารชุนจะมีไม่มากนัก แต่จากหลักฐานทางคัมภีร์และตำนานต่างๆ สันนิษฐานว่าท่านมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 6-7 หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 2-3 ท่านถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์ทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย (อาจเป็นบริเวณรัฐอานธรประเทศในปัจจุบัน)

ตามตำนานเล่าว่า ในวัยเยาว์ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถรอบด้าน สามารถเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ด้วยความเบื่อหน่ายในชีวิต

ฆราวาส ท่านจึงได้ออกบวชในพระพุทธศาสนา และศึกษาพระไตรปิฎกอย่างลึกซึ้ง ท่านได้เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อแสวงหาความรู้และปฏิบัติธรรม จนกระทั่งได้ค้นพบ ปัญญาปารมิตาสูต (Prajñāpāramitā Sūtras) ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการพัฒนาระบบปรัชญามัชฌิมะของท่าน พระนาคราชุนมีความเกี่ยวข้องกับราชวงศ์สาตวาหณะ (Satavahana Dynasty) ซึ่งปกครองบริเวณอินเดียตอนใต้ในยุคนั้น ว่ากันว่าท่านเป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์ และได้สร้างคุณูปการอย่างมากต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคนั้น

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระนาคราชุนเป็นนักปรัชญาและนักเขียนที่ prolific ผลงานของท่านมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาปรัชญาและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มหายาน ประเภทของผลงานหลัก ได้แก่:

มูลมัชฌมกการิกา (Mūlamadhyamakakārikā): บทประพันธ์ที่เป็นรากฐานของปรัชญามัชฌิมะ

ศูนยตาสัปตติ (Śūnyatāsaptati): บทประพันธ์ที่อธิบายถึงความว่าง (Śūnyatā) ในแง่มุมต่างๆ

วิเคราะห์หยาจวารตนี (Vigrahavyāvartanī): บทประพันธ์ที่ตอบโต้ข้อวิพากษ์วิจารณ์ปรัชญามัชฌิมะ

ยวาวักุสุต (Yuktiśaṣṭikārikā): บทประพันธ์ที่อธิบายถึงหลักการแห่งเหตุผล

จตุรหัตถกะ (Catuḥśataka): บทประพันธ์ที่มี 400 บท (บางส่วนสูญหายไป)
ที่อธิบายหลักธรรมต่างๆ

รัตนาวลี (Ratnāvalī): บทประพันธ์ที่ให้คำแนะนำทางโลกและทางธรรมแก่
กษัตริย์

ปรมาภัสตยกถา (Paramārthasatya-kathā): บทประพันธ์ที่อธิบายถึง
ความจริงสูงสุด

มหาปรัชญาปารมิตาสาสตร์ (Mahāprajñāpāramitōpadeśa): อรรถกถา
ขนาดใหญ่ของมหาปรัชญาปารมิตาสูต (แม้ว่าความเป็นผู้แต่งยังเป็นที่
ถกเถียง)

ผลงานการแปล

โดยหลักแล้ว พระนาคราชุน มิได้มีบทบาทโดยตรงในการ "แปล" คัมภีร์ ใน
ลักษณะของการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ผลงานของ
ท่านเป็นการ ตีความและอธิบาย พระสูตรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญา
ปารมิตาสูต และ สร้างสรรค์ระบบปรัชญาใหม่ ที่อิงอยู่บนพื้นฐานของพระ
สูตรเหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผลงานของท่านได้รับการ แปล เป็นภาษาต่างๆ มากมายใน
ภายหลัง เช่น ภาษาจีน ภาษาทิเบต และภาษาอื่นๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญใน
การเผยแผ่ปรัชญามัชฌิมะไปทั่วเอเชีย

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญของปรัชญามัธยมกะคือ มุลมัธยมกการิกา (Mūlamadhyamakakārikā) หรือ "บทหลักว่าด้วยมัธยมกะ" บทประพันธ์นี้ประกอบด้วยบทกวีสั้นๆ ที่วิเคราะห์และวิพากษ์แนวคิดทางปรัชญาต่างๆ ในยุคนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเกี่ยวกับ สภาวะที่แท้จริง (Svabhāva) ของสิ่งต่างๆ

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง (มุลมัธยมกการิกา)

สาระสำคัญของมุลมัธยมกการิกาคือการนำเสนอแนวคิดเรื่อง ศูนย์ตา (Śūnyatā) หรือ ความว่าง ซึ่งมีได้หมายถึงความไม่มีอยู่โดยสิ้นเชิง แต่หมายถึง การปราศจากสภาวะที่เป็นอิสระและดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (ปราศจากสภาวะ) ของสรรพสิ่ง

พระนาคารชุนได้ใช้ ตรรกะแบบปฏิสเสธ (reductio ad absurdum) หรือ จตุรพิตรรกะ (tetralemma) ในการวิเคราะห์แนวคิดต่างๆ และแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งและความไม่สมเหตุสมผลของการยึดมั่นในสภาวะที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ ท่านไม่ได้เสนอทฤษฎีใหม่ แต่ "ล้มล้าง" ทฤษฎีที่มีอยู่ เพื่อเปิดทางให้เห็นถึงความจริงที่ลึกซึ้งกว่านั้น

แนวคิดหลักในมุลมัธยมกการิกา ได้แก่:

ความว่าง (Śūnyatā) คือลักษณะพื้นฐานของสรรพสิ่ง: ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนว่างจากสภาวะที่เป็นอิสระและดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง มันเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ด้วยอาศัยปัจจัยอื่นๆ (ปฏิเสธสมุปบาท)

ความว่างไม่ใช่ความไม่มี (Void is not Nihilism): ความว่างไม่ได้หมายถึง การปฏิเสธการมีอยู่ของสิ่งต่างๆ ในระดับปรากฏการณ์ (conventional reality) แต่เป็นการปฏิเสธการมีอยู่ของสถานะที่แท้จริงในระดับปรมาตม์ (ultimate reality)

ทางสายกลาง (Madhyamāpratipadā): การหลีกเลี่ยงสุดโต่งทั้งสองด้าน คือ การยึดมั่นว่าทุกสิ่งมีอยู่จริง (eternalism) และการยึดมั่นว่าทุกสิ่งไม่มีอยู่จริง (nihilism) ความจริงอยู่เหนือกว่าขอบเขตของความคิดและการบัญญัติ ความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัย (Pratītyasamutpāda): สรรพสิ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ด้วยอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่มีสิ่งใดดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ

ความเท่าเทียมกันของสังสารวัฏและนิพพาน (Saṃsāra and Nirvāṇa are not different): ในระดับความจริงสูงสุด สังสารวัฏ (วงจรแห่งการเกิดตาย) และนิพพาน (การดับทุกข์) ไม่ได้แตกต่างกัน เพราะทั้งสองปราศจากสถานะที่แท้จริง

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้เพื่อทำความเข้าใจผลงานของพระนาคราชุน ได้แก่:

ปรัชญามัชฌมกะ (Madhyamaka Philosophy): ระบบปรัชญาที่เน้นเรื่อง ความว่าง (Śūnyatā) และทางสายกลาง

ทวินัยแห่งความจริง (Two Truths Doctrine): การแบ่งความจริงออกเป็น สองระดับ คือ ความจริงโดยสมมติ (saṃvṛti-satya) หรือระดับ

ปรากฏการณ์ที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน และความจริงสูงสุด (paramārtha-satya) หรือระดับความจริงที่แท้จริงเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง

การปฏิเสธสภาวะที่แท้จริง (Rejection of Svabhāva): การทำความเข้าใจว่าไม่มีสิ่งใดมีสภาวะที่เป็นอิสระและดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ตรรกะแบบปฏิเสธ (Negative Dialectics): การใช้ตรรกะเพื่อลบล้างแนวคิดต่างๆ แทนที่จะสร้างทฤษฎีใหม่

ความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัย (Dependent Origination): ความเข้าใจว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นจากปัจจัยต่างๆ ที่พึ่งพาอาศัยกัน

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของพระนาคราช ได้แก่:

อนัตตา (Anattā): หลักการที่ว่าไม่มี "ตัวตน" ที่เที่ยงแท้ถาวร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของแนวคิดเรื่องความว่าง

ปฏิจจสมุปบาท (Pratītyasamutpāda): หลักการที่ว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดเรื่องความว่าง

อริยสัจสี่ (Arya Satyas): แม้ว่าปรัชญามัชฌิมะจะเน้นไปที่ความจริงสูงสุด แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของความจริงโดยสมมติ ซึ่งรวมถึงอริยสัจสี่ที่เป็นแนวทางการดับทุกข์ในระดับปฏิบัติ

ทางสายกลาง (Madhyamāpratipadā): หลักการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติที่ไม่ยึดมั่นในสุดโต่ง

โดยสรุปแล้ว พระนาคราชเป็นนักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ที่ได้วางรากฐานสำคัญให้กับพระพุทธศาสนาเถรวาท ด้วยแนวคิดเรื่องความว่างและทางสายกลาง

ผลงานของท่านยังคงเป็นที่ศึกษาและถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการทำความเข้าใจธรรมชาติของความเป็นจริงในพระพุทธศาสนา

.....

9. พระอสังคะ

ชีวประวัติและผลงานของพระอสังคะ (Asaṅga) ผู้เป็นหนึ่งในบุคคลสำคัญที่สุดในการก่อตั้งและพัฒนาระบบปรัชญาโยคจาร (Yogācāra) หรือ ญาณวาท (Vijñānavāda) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ชีวประวัติพระอสังคะ

พระอสังคะมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 9-10 หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 4-5 ท่านถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์ในแคว้นคันธาระ (Gandhāra) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย (ปัจจุบันคือบริเวณประเทศปากีสถานและอัฟกานิสถาน) เดิมท่านมีชื่อว่า อารยสังฆะ (Āryasaṅgha)

ตามประวัติเล่าว่า ท่านเริ่มต้นด้วยการบวชในนิกายมหาสังฆิกะ (Mahāśāṃghika) ซึ่งเป็นนิกายหนึ่งในยุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนา แต่ต่อมาท่านเกิดความสนใจในพระสูตรของพระพุทธศาสนาเถรวาท และได้มุ่งมั่นศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง

ตำนานกล่าวว่า ท่านได้ใช้เวลาหลายปีในการบำเพ็ญเพียรภาวนาอย่างเข้มข้น เพื่อให้ได้เข้าถึงความหมายอันลึกซึ้งของพระธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาเรื่องความว่าง (**Śūnyatā**) ของพระนาคราชุน ในที่สุด ท่านได้รับการกล่าวขานว่าได้พบและได้รับการถ่ายทอดธรรมจากพระศรีอารยเมตไตรยโพธิสัตว์ (Maitreya Bodhisattva) ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะและถ่ายทอดหลักธรรมสำคัญของปรัชญาโยคอาจารย์ให้แก่ท่าน

น้องชายต่างมารดาของท่านคือ พระวสุพันธู (Vasubandhu) ซึ่งเดิมเป็นนักปรัชญาในนิกายสรวาสตีวาท (**Sarvāstivāda**) ต่อมาได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทและเป็นผู้ร่วมพัฒนาปรัชญาโยคอาจารย์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระอสังคะเป็นนักปรัชญาและนักเขียนที่สำคัญ มีผลงานมากมายที่เป็นรากฐานของปรัชญาโยคอาจารย์ ประเภทของผลงานหลัก ได้แก่:

โยคอาจารย์ภูมิศาสตร์ (**Yogācārabhūmi-śāstra**): คัมภีร์ขนาดใหญ่ที่เป็นเหมือนสารานุกรมของปรัชญาโยคอาจารย์ ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติโยคะ จิตวิทยา และญาณวิทยา

มหายานสังเคราะห์ (**Mahāyānaśāstra**): คัมภีร์ที่สรุปหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเน้นไปที่ปรัชญาโยคอาจารย์

อภิธรรมสมุจจัย (**Abhidharmaśāstra**): คัมภีร์ที่นำเสนอระบบอภิธรรมตามแนวทางของปรัชญาโยคอาจารย์ ซึ่งแตกต่างจากระบบอภิธรรมของนิกายเถรวาทและสรวาสตีวาท

สูตราลังการ (Sūtrālaṅkāra): บทกวีที่รวบรวมและอธิบายหลักธรรมสำคัญในพระสูตรต่างๆ ของพระพุทธศาสนาเถรวาท (เชื่อกันว่าได้รับการถ่ายทอดจากพระศรีอารยเมตไตรย)

มัธยานตวิภังคะ (Madhyāntavibhāṅga): คัมภีร์ที่อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างทางสายกลางกับสุดโต่งทั้งสองด้าน (เชื่อกันว่าได้รับการถ่ายทอดจากพระศรีอารยเมตไตรย)

ธรรมธรรมตาวิภังคะ (Dharmadharmatāvibhāṅga): คัมภีร์ที่อธิบายถึงลักษณะของธรรมะและความเป็นหนึ่งเดียวของธรรมธาตุ (เชื่อกันว่าได้รับการถ่ายทอดจากพระศรีอารยเมตไตรย)

อภิสมาลัมการ (Abhisamayālaṅkāra): คัมภีร์ที่อธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการบรรลุภูมิ (bhūmi) ต่างๆ ของพระโพธิสัตว์ (เชื่อกันว่าได้รับการถ่ายทอดจากพระศรีอารยเมตไตรย)

ผลงานการแปล

โดยหลักแล้ว พระอสังคะ มิได้มีบทบาทโดยตรงในการ "แปล" คัมภีร์ ในลักษณะของการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ผลงานของท่านเป็นการ ตีความและอธิบาย พระสูตรต่างๆ ของพระพุทธศาสนาเถรวาท และ สร้างสรรค์ระบบปรัชญาใหม่ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อย่างไรก็ตาม ผลงานของท่านได้รับการ แปล เป็นภาษาต่างๆ มากมายในภายหลัง เช่น ภาษาจีน ภาษาทิเบต และภาษาอื่นๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ปรัชญาโยคจารไปทั่วเอเชียตะวันออก

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญของปรัชญาโยคอาจารย์ ได้แก่:

โยคอาจารย์ภูมิตาสตร (Yogācārabhūmi-śāstra)

มหายานสังคะหะ (Mahāyānasaṃgraha)

อภิธรรมสมุจจัย (Abhidharmasamuccaya)

คัมภีร์เหล่านี้ได้นำเสนอแนวคิดหลักของปรัชญาโยคอาจารย์อย่างเป็นระบบ และครอบคลุม

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง

1. โยคจารย์ภูมิตาสตร (Yogācārabhūmi-śāstra):

เป็นคัมภีร์ขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขวางเกี่ยวกับการปฏิบัติ

โยคะ (ในความหมายที่กว้างกว่าการฝึกอาสนะ) จิตวิทยา ญาณวิทยา และ จริยธรรมตามแนวทางของปรัชญาโยคจารย์

อธิบายถึง ภูมิ (bhūmi) หรือระดับต่างๆ ของการปฏิบัติธรรมของพระ โพธิสัตว์ ตั้งแต่ภูมิแรกจนถึงภูมิสุดท้าย

วิเคราะห์กระบวนการทำงานของจิตอย่างละเอียด โดยเน้นไปที่ วิญญาณ (vijñāna) หรือจิตสำนึกในรูปแบบต่างๆ

กล่าวถึง อายวิญาณ (ālayavijñāna) หรือจิตใต้สำนึกที่เป็นที่เก็บสะสม ของกรรมและศักยภาพต่างๆ

2. มหายานสังคะหะ (Mahāyānasaṃgraha):

เป็นคัมภีร์ที่สรุปหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา มหายาน โดยเน้นไปที่ ปรัชญาโยคจารย์

อธิบายถึง ตรีสภาวะ (trīsvabhāva) หรือลักษณะสามประการของสรรพสิ่ง ได้แก่ ปริกल्पิตภาวะ (parikalpita-svabhāva - ภาวะที่ถูกปรุงแต่งด้วยความคิด) ปรัตันตระภาวะ (paratantra-svabhāva - ภาวะที่เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัย) และปรินิชปันนภาวะ (parinirvāṇa-svabhāva - ภาวะที่สมบูรณ์หรือความจริงแท้)

เน้นความสำคัญของ โพธิจิต (bodhicitta) หรือจิตที่ปรารถนาจะตรัสรู้เพื่อประโยชน์ของสรรพสัตว์

อธิบายถึง ทศภูมิ (daśabhūmi) หรือสิบระดับของการปฏิบัติธรรมของพระโพธิสัตว์

3. อภิธรรมสมุจจัย (Abhidharmasamuccaya):

นำเสนอระบบอภิธรรมตามแนวทางของปรัชญาโยคจาร ซึ่งแตกต่างจากระบบอภิธรรมของนิกายอื่นๆ

จัดหมวดหมู่ธรรมะต่างๆ โดยเน้นไปที่การทำงานของจิตและเจตสิก

อธิบายถึงกระบวนการรับรู้และการปรุงแต่งของจิต

ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง เมล็ดพันธุ์ (bīja) หรือศักยภาพที่ฝังอยู่ในอาลัยวิญญาน ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกรรมและผลต่างๆ

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้เพื่อทำความเข้าใจผลงานของพระอสังคะ ได้แก่:

ปรัชญาโยคจาร (Yogācāra Philosophy) หรือ วิชญาณวาท (Vijñānavāda): ระบบปรัชญาที่เน้นความสำคัญของจิตหรือวิญญานว่า

เป็นสิ่งที่มียุ่จริงเพียงอย่างเดียว หรือเป็นพื้นฐานของการรับรู้ประสบการณ์ทั้งหมด

อาลยวิญญาน (Ālayavijñāna): จิตใต้สำนึกที่เป็นที่เก็บสะสมของกรรมและศักยภาพต่างๆ และเป็นพื้นฐานของการเกิดขึ้นของจิตสำนึกอื่นๆ

ตรีสภาวะ (Trisvabhāva): ลักษณะสามประการของสรรพสิ่ง (ปริกัลปิเตปรตันตระ ปรินิษป็นนะ)

เมล็ดพันธุ์ (Bīja): ศักยภาพหรือพลังกรรมที่ฝังอยู่ในอาลยวิญญาน

การเปลี่ยนแปลงของวิญญาน (Vijñānapariṇāma): กระบวนการที่วิญญานแปรเปลี่ยนและปรากฏเป็นประสบการณ์ต่างๆ

ไม่มีวัตถุภายนอก (External World Does Not Exist): แนวคิดที่ว่าสิ่งที่เรารับรู้ว่าเป็นโลกภายนอกนั้น แท้จริงแล้วเป็นเพียงการปรากฏของจิต

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของพระอสังคะ ได้แก่:

จิตตมาตระ (Cittamātra) หรือ จิตเท่านั้น (Mind Only): หลักการพื้นฐานของปรัชญาโยคาวจรที่ว่าทุกสิ่งที่เราประสบนั้นเป็นเพียงการปรากฏของจิต

โพธิจิต (Bodhicitta): จิตที่ปรารถนาจะตรัสรู้เพื่อประโยชน์ของสรรพสัตว์ ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญในการปฏิบัติธรรมตามแนวทางมหายาน

การบำเพ็ญบารมี (Pāramitā): คุณธรรมที่สมบูรณ์แบบที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพื่อบรรลุโพธิญาณ

การเดินทางของพระโพธิสัตว์ (Bodhisattva Path): เส้นทางปฏิบัติธรรม
ของพระโพธิสัตว์ผ่านภูมิ (bhūmi) ต่างๆ

ความกรุณา (Karuṇā) และ ปัญญา (Prajñā): คุณธรรมสำคัญสองประการ
ที่พระโพธิสัตว์ต้องพัฒนาควบคู่กันไป

โดยสรุปแล้ว พระอสังคะเป็นนักปราชญ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐาน
และพัฒนาระบบปรัชญาโยคจาร ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนา
พระพุทธศาสนาเถรวาท แนวคิดเรื่องอภิปุญญาและตรีสภาวะเป็นส่วน
สำคัญของปรัชญานี้ และมีผลต่อการทำความเข้าใจเรื่องจิตและการรับรู้ใน
พระพุทธศาสนา

.....

10. พระวสุพันธู์

ข้อมูลชีวประวัติและผลงานของพระวสุพันธู์ เพื่อให้พวกเขาเข้าใจนักปราชญ์
สำคัญท่านนี้อย่างลึกซึ้ง

Queries for research:

ชีวประวัติพระวสุพันธู์

ผลงานสำคัญของพระวสุพันธู์

พระวสุพันธู์เกี่ยวข้องกับปรัชญาสำนักใด

สาระสำคัญของคัมภีร์อภิปุญญาของพระวสุพันธู์

หลักปรัชญาโยคจารของพระวสุพันธู

บทบาทของพระวสุพันธูในการแปลคัมภีร์

พระวสุพันธู สำนักสรวาสตีวาท

พระวสุพันธู โยคจาร ขอเชิญนักเรียนทุกท่านพบกับชีวประวัติและผลงานของ พระวสุพันธู (Vasubandhu) หนึ่งในนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่และมีอิทธิพลที่สุดในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอินเดีย ท่านได้สร้างคุณูปการสำคัญต่อทั้งนิกายสรวาสตีวาทและโยคจาร

ชีวประวัติพระวสุพันธู

ช่วงชีวิต: พระวสุพันธูมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณ พุทธศตวรรษที่ 9-10 (ราวคริสต์ศตวรรษที่ 4) ท่านเกิดที่เมืองปุรุสปุระ (ปัจจุบันคือเปศวาร์) แคว้นคันธาระ ซึ่งเป็นดินแดนที่เคยเป็นศูนย์กลางสำคัญของพระพุทธศาสนาในยุค นั้น

ตระกูล: ถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์โคตรเกาศิกะ บิดาเป็นพราหมณ์ประจำราชสำนักและมีความเชี่ยวชาญในพระเวท มารดาชื่อ วิริญจี

การศึกษาและบทบาทช่วงต้น: พระวสุพันธูเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดมากตั้งแต่เยาว์วัย เมื่ออายุครบบวช ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุใน นิกายสรวาสตีวาทิน ซึ่งเป็นนิกายหลักในแคว้นคันธาระในสมัยนั้น ท่านได้ศึกษาและเชี่ยวชาญในคำสอนของสำนักไวภาชิกะ ซึ่งเป็นคำสอนหลักของนิกายสรวาสตีวาท

การเปลี่ยนแปลงแนวคิด: ต่อมา ท่านได้เกิดความสงสัยในความน่าเชื่อถือของคำสอนไวภาซิกะ และได้เดินทางไปศึกษาในสำนักเสาตรันติกะ (ซึ่งถือคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้าสมณโคตมเป็นหลักใหญ่) จนเจนจบ

การหันมานับถือมหายานและโยคอาจารย์: ท่านมีพี่ชายต่างบิดาคือ พระอสังคะ (Asaṅga) ซึ่งเป็นนักปราชญ์สำคัญและเป็นผู้ก่อตั้งปรัชญา โยคอาจารย์ (หรือ วิชญาณวาท) พระอสังคะได้ชักชวนน้องชายให้ละจากนิกายสรวาสตีวาท และหันมานับถือพระพุทธศาสนา มหายานและช่วยกันพัฒนาปรัชญาโยคอาจารย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้พระวสุพันธ์ุมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแนวคิด จิตนิยม (Idealism) ของโยคอาจารย์

ละสังขาร: ท่านถึงมรณกรรมประมาณปี พ.ศ. 939 เมื่ออายุได้ 80 ปี ณ เมืองโยธยา ประเทศอินเดีย

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระวสุพันธ์ุเป็นนักปราชญ์ที่รจนาคัมภีร์จำนวนมาก และผลงานของท่านมีอิทธิพลอย่างมหาศาลต่อทั้งนิกายสรวาสตีวาทและโยคอาจารย์ ผลงานของท่านจัดอยู่ในประเภท ปกรณ์ (śāstra) คือคัมภีร์ที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายหลักธรรมทางปรัชญาหรืออภิปรัชญาอย่างเป็นระบบ

ผลงานหลัก (ที่โดดเด่น):

อภิปรัชญาโกศะ (Abhidharmakośa): เป็นคัมภีร์สำคัญที่สุดที่รวบรวมและแจกแจงคำสอนในเชิงปรัชญาของนิกายสรวาสตีวาทและเสาตรันติกะอย่างเป็นระบบ (แต่เขียนในมุมมองที่วิพากษ์วิจารณ์สรวาสตีวาท)

อภิธรรมโกศภาสยะ (Abhidharmakośabhāṣya): เป็นอรรถกถา (คำอธิบาย) ของคัมภีร์อภิธรรมโกศะ ซึ่งช่วยขยายความและอธิบายแนวคิดต่างๆ อย่างละเอียด

วิมคติการิกา (Vimśatikārikā - คาทายีสิบโคลกว่าด้วยวิญญูณเท่านั้น): เป็นคัมภีร์สั้นๆ ที่นำเสนอหลักการสำคัญของปรัชญาโยคจาร โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง "วิญญูณเท่านั้น" (Vijñaptimātra)

ไตรสภานิรเทศ (Trīśikāvijñaptikārikā - ไตรสิกขาวิญญูปติการิกา) หรือ ไตรสภานิรเทศ: เป็นคัมภีร์ที่อธิบายหลักตรีสภานะของโยคจาร (ปริกัลปิเต, ปรตันตระ, ปรินิชปันนะ)

ทศภูมิสูตร (อรรถกถา) และ อักขยมตินิรเทศสูตร (อรรถกถา): เป็นอรรถกถาอธิบายพระสูตรมหายานสำคัญ

วิญญูปติมาตรตาสิทธิ (Vijñaptimātratāsiddhi): คัมภีร์ที่แต่งแก้หรือขยายความคัมภีร์ของท่านเอง เช่น วิมคติการิกา เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของแนวคิดจิตมาตร

ผลงานการแปล

โดยหลักแล้ว พระวสุพันธ์ุไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการ "แปล" คัมภีร์จากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งในลักษณะเดียวกับนักแปลคัมภีร์ แต่ผลงานของท่านเป็นการ รจนา และ จัดระบบ คำสอนทางปรัชญาและอภิธรรมที่มีอยู่เดิมให้เป็นระบบและเข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งต่อมาผลงานของท่านเองได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ มากมายในภายหลัง โดยเฉพาะภาษาจีนและภาษา

ทิเบต ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่และสร้างความเข้าใจในปรัชญาพุทธไปยังภูมิภาคต่างๆ ทวีปเอเชีย

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุด

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาอภิธรรมของนิกายสรวาสติวาทและเสาตรันติกะคือ อภิธรรมโกสะ (Abhidharmakośa) และอรรถกถาของคัมภีร์นี้คือ อภิธรรมโกศภาสยะ (Abhidharmakośabhāṣya)

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง (อภิธรรมโกสะ)

"อภิธรรมโกสะ" เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมและจัดแจงคำสอนเชิงปรัชญาของพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ แต่ที่น่าสนใจคือ แม้ท่านจะเขียนในฐานะพระภิกษุในนิกายสรวาสติวาท แต่คัมภีร์นี้กลับมีการวิพากษ์วิจารณ์และแสดงทัศนะของสำนักเสาตรันติกะที่ท่านเลื่อมใสในบางประเด็นด้วย

สาระสำคัญของคัมภีร์นี้ครอบคลุม:

การจัดหมวดหมู่ธรรมะ: แบ่งธรรมะออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ อย่างละเอียด เช่น รูป, จิต, เจตสิก, นิพพาน (ปรมาัตถธรรม) และสภาวะธรรมอื่นๆ ตามทัศนะของสรวาสติวาทและเสาตรันติกะ

ทฤษฎีอนุ (Atomism): อธิบายว่าสรรพสิ่งที่เป็นรูปธรรมประกอบขึ้นจากหน่วยที่เล็กที่สุดที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้อีกต่อไป เรียกว่า "อนุ" (atom)

ทฤษฎีการมีอยู่ของธรรมะในกาลทั้งสาม: นิกายสรวาสติวาทเชื่อว่าธรรมะ (dharma) มีอยู่จริงในกาลทั้งสาม (อดีต ปัจจุบัน อนาคต) ส่วนสำนักเสาตร

รังติกะเชื่อว่าธรรมะมีอยู่จริงเฉพาะในปัจจุบันเท่านั้น อภิธรรมโกศะได้นำเสนอและวิเคราะห์ความเห็นทั้งสองฝ่าย

การทำงานของจิตและเจตสิก: อธิบายกระบวนการรับรู้ การทำงานของจิต (วิญญาณ) และเจตสิก (ธรรมที่ประกอบกับจิต) อย่างละเอียด

กรรมและผลของกรรม: วิเคราะห์ประเภทของกรรมต่างๆ ทั้งกุศล อกุศล และผลของกรรมที่นำไปสู่การเกิดในภพภูมิต่างๆ

ทางแห่งการหลุดพ้น: อธิบายหนทางสู่การบรรลุธรรม การขจัดกิเลส และการเข้าถึงนิพพานตามแนวทางอภิธรรม

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้

เพื่อทำความเข้าใจผลงานของพระวสุพันธ์ุ นักเรียนควรทำความเข้าใจหลักปรัชญาเหล่านี้:

ปรัชญาสรวาสตีวาท (Sarvāstivāda Philosophy): เป็นนิกายพุทธที่เชื่อว่า ธรรมะทั้งหลายมีอยู่จริงในกาลทั้งสาม (อดีต ปัจจุบัน อนาคต) และมีการจัดระบบอภิธรรมที่ละเอียดซับซ้อน

ปรัชญาเสาตรันติกะ (Sautrāntika Philosophy): เป็นนิกายพุทธที่แตกออกจากสรวาสตีวาท โดยเชื่อว่าธรรมะมีอยู่จริงเฉพาะในปัจจุบันเท่านั้น และมีความเห็นที่เน้นพระสูตรเป็นหลัก

ปรัชญาโยคจาร (Yogācāra Philosophy) หรือ วิชญาณวาท (Vijñānavāda): ระบบปรัชญาที่พระวสุพันธ์ุและพระอสังคะพัฒนาร่วมกัน

โดยเน้นว่าจิตหรือวิญญาณเป็นสิ่งที่มียู่จริงเพียงอย่างเดียว หรือเป็น
พื้นฐานของการรับรู้ประสบการณ์ทั้งหมด แนวคิดสำคัญคือ:

อาลัยวิญญาณ (Ālayavijñāna): จิตใต้สำนึกที่เป็นที่เก็บสะสมของกรรม
และศักยภาพต่างๆ และเป็นพื้นฐานของการเกิดขึ้นของจิตสำนึกอื่นๆ

จิตตमाตระ (Cittamātra - Mind Only): หลักการพื้นฐานที่ว่าทุกสิ่งที่เรา
ประสบนั้นเป็นเพียงการปรากฏของจิต

ตรีสภาวะ (Trisvabhāva): ลักษณะสามประการของสรรพสิ่ง (ปริกัลปิต
สภาวะ - สภาวะที่ถูกปรุงแต่ง, ปรัตันตระสภาวะ - สภาวะที่เกิดขึ้นจากเหตุ
ปัจจัย, ปรินิษปันนสภาวะ - สภาวะที่สมบูรณ์หรือความจริงแท้)

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของพระวสุพันธุ ได้แก่:

อนัตตา (Anattā): หลักการที่ว่าไม่มี "ตัวตน" ที่เที่ยงแท้ถาวร ซึ่งเป็นพื้นฐาน
ของการวิเคราะห์สภาวะธรรมต่างๆ ในพระอภิธรรม

ปฏิจจสมุปบาท (Pratītyasamutpāda): หลักการที่ว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นโดย
อาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งเป็นแก่นของทั้งสองนิกายที่ท่านเกี่ยวข้อง

อริยสัจสี่ (Arya Satyas): แม้ท่านจะเน้นอภิธรรมและปรัชญา แต่หลักอริยสัจ
สี่ก็ยังคงเป็นเป้าหมายสูงสุดในการทำความเข้าใจเพื่อการพ้นทุกข์

กรรมและผลของกรรม: การวิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับกรรมและวิบาก
ที่ปรากฏในงานของท่าน

วิญญาน (Vijñāna): การให้ความสำคัญกับการทำงานของวิญญาน (จิตสำนึก) และการเกิดขึ้นของประสบการณ์ต่างๆ

โดยสรุปแล้ว พระวสุพันธ์ุเป็นนักปราชญ์ผู้สร้างคุณูปการอย่างมหาศาลต่อการพัฒนาปรัชญาพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระบบบอริกรรมของนิกาย สรวาสติวาทและเป็นผู้ร่วมวางรากฐานสำคัญของปรัชญาโยคอาจารย์ ผลงานของท่านยังคงเป็นที่ศึกษาและอ้างอิงอย่างกว้างขวางในพระพุทธศาสนา จนถึงปัจจุบัน

.....

11. พระทินนาคะ

ชีวประวัติและผลงานของพระทินนาคะ (Dignāga) ผู้เป็นนักตรรกศาสตร์ และญาณวิทยาที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคหลังของพระพุทธศาสนาในอินเดียครับ

ชีวประวัติพระทินนาคะ

พระทินนาคะมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 10-11 หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 5-6 ท่านถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์ในแคว้นวิเทหะ

(Videha) ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย (ปัจจุบันคือบริเวณรัฐพิหาร ประเทศอินเดีย และประเทศเนปาล)

ตามประวัติเล่าว่า ในวัยเยาว์ท่านมีความรู้ความสามารถในศาสตร์ต่างๆ ของพราหมณ์ แต่ต่อมาท่านได้เกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและได้อุปสมบท ท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัยและปรัชญาพุทธศาสนากับอาจารย์หลายท่าน รวมถึงพระวสุพันธู (Vasubandhu) ผู้เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งปรัชญาโยคจาร ซึ่งมียุทธิพลอย่างมากต่อแนวคิดของพระทีนนาคะ

พระทีนนาคะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉียบแหลมและมีความสามารถในการโต้แย้ง ท่านได้พัฒนา ระบบตรรกศาสตร์และญาณวิทยาแบบพุทธ ที่มีความซับซ้อนและเป็นระบบ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษารัชมานในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่น นาลันทา และวิกรมศิลา

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระทีนนาคะเป็นนักเขียนที่สำคัญในด้านตรรกศาสตร์และญาณวิทยา ผลงานหลักของท่านมีลักษณะเป็นการพัฒนาและนำเสนอเครื่องมือทางตรรกะเพื่อวิเคราะห์ความรู้และความเชื่อ ประเภทของผลงานหลัก ได้แก่: ปริมาณสมุจจัย (Pramāṇasamuccaya): คัมภีร์หลักที่เป็นรากฐานของระบบตรรกศาสตร์และญาณวิทยาของท่าน

ปริมาณวฤตติ (Pramāṇavṛtti): อรรถกถา (คำอธิบาย) ของคัมภีร์ปริมาณสมุจจัย ซึ่งช่วยขยายความและอธิบายแนวคิดต่างๆ

อาลัมพะนะปัจจัยปริกษา (Ālambanapratyayaparīkṣā): คัมภีร์ที่วิเคราะห์ถึงธรรมชาติของอารมณ์ (วัตถุที่ถูกรู้) ในกระบวนการรับรู้

เหตุจกกระ (Hetucakra^damaru): แผนผังหรือตารางที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในตรรกศาสตร์

อภิธรรมโกศศาสตร์กรรมปริเฉทการิกา (Abhidharmakośa-śāstra-karmapariccheda-kārikā): บทสรุปเกี่ยวกับเรื่องกรรมจากคัมภีร์อภิธรรมโกศะของพระวสุพันธุ

ผลงานการแปล

โดยหลักแล้ว พระทินนาคะ มิได้มีบทบาทโดยตรงในการ "แปล" คัมภีร์ ในลักษณะของการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ผลงานของท่านเป็นการ สร้างสรรค์ระบบตรรกศาสตร์และญาณวิทยาใหม่ ที่อิงอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมและปรัชญาพุทธศาสนาที่มีอยู่

อย่างไรก็ตาม ผลงานของท่านได้รับการ แปล เป็นภาษาต่างๆ มากมายในภายหลัง เช่น ภาษาทิเบต ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดและศึกษาตรรกศาสตร์แบบพุทธในทิเบต

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญของระบบตรรกศาสตร์และญาณวิทยาของพระทินนาคะคือ ปริมาณสมุจจัย (Pramāṇasamuccaya) ซึ่งแปลว่า "การรวบรวมแห่งเครื่องมือความรู้ที่ถูกต้อง" คัมภีร์นี้ได้นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับแหล่งที่มาของความรู้ที่ถูกต้อง (pramāṇa) และกระบวนการรับรู้

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง (ปริมาณสมุจจัย)

สาระสำคัญของคัมภีร์ปรมานสมุจจัยคือการนำเสนอระบบญาณวิทยาและตรรกศาสตร์แบบพุทธ ซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้:

แหล่งที่มาของความรู้ที่ถูกต้อง (Pramāṇa): พระทิตนาคะยอมรับแหล่งที่มาของความรู้ที่ถูกต้องเพียงสองประการเท่านั้น คือ

ประจักษ์ (Pratyakṣa): ความรู้ที่เกิดจากการรับรู้โดยตรงผ่านอินทรีย์ทั้งห้า (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) และความรู้ที่เกิดจากจิตโดยตรง (เช่น การหยั่งรู้) ท่านได้จำกัดความของประจักษ์ว่าเป็นความรู้ที่ปราศจากการปรุงแต่งของความคิดและภาษา

อนุมาน (Anumāna): ความรู้ที่ได้จากการอนุมานหรือการใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง โดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้วและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

การปฏิเสธแหล่งที่มาของความรู้อื่นๆ: พระทิตนาคะได้วิพากษ์วิจารณ์และปฏิเสธแหล่งที่มาของความรู้อื่นๆ ที่ได้รับการยอมรับในปรัชญาอินเดียในยุคนั้น เช่น ศัพท์ (Śabda - คำกล่าวของผู้ที่เชื่อถือได้) และอุปมานะ (upamāna - ความรู้โดยการเปรียบเทียบ) โดยให้เหตุผลว่าแหล่งที่มาเหล่านี้สามารถลดทอนไปสู่ประจักษ์และอนุมานได้

ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory): ท่านได้พัฒนารายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ โดยเน้นว่าการรับรู้ครั้งแรก (nirvikalpaka pratyakṣa) เป็นเพียงการรับเอาข้อมูลดิบจากประสาทสัมผัส โดยที่ยังไม่มีการปรุงแต่ง

ด้วยความคิดและภาษา ต่อมาจึงเกิดการรับรู้ที่มีการปรุงแต่ง (savikalpaka pratyakṣa) ซึ่งมีการจัดหมวดหมู่และให้ความหมายแก่ข้อมูลที่รับมา

ทฤษฎีการอนุมาน (Inference Theory): ท่านได้พัฒนาระบบตรรกะที่เข้มงวดสำหรับการอนุมาน โดยเน้นความสำคัญของ ตรัยเหตุ (trairūpya hetu) หรือลักษณะสามประการของเหตุผลที่ถูกต้องในการอนุมาน:

- เหตุต้องปรากฏในปักข์ (pakṣa - สิ่งที่ต้องการพิสูจน์)
- เหตุต้องปรากฏในสปักข์ (sapakṣa - สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมือนปักข์)
- เหตุต้องไม่ปรากฏในวิปักข์ (vipakṣa - สิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์เหมือนปักข์)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำและความหมาย (Word and Meaning): ท่านได้วิเคราะห์ว่าคำต่างๆ เป็นเพียงเครื่องหมายที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่ออ้างอิงถึงสิ่งต่างๆ ในโลกแห่งประสบการณ์ แต่คำเหล่านั้นไม่ได้มีสถานะที่แท้จริงตรงกับสิ่งที่ถูกอ้างอิง

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้เพื่อทำความเข้าใจผลงานของพระตินนาคะ ได้แก่:

ญาณวิทยาแบบพุทธ (Buddhist Epistemology): ระบบปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งที่มา ลักษณะ ขอบเขต และความน่าเชื่อถือของความรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ตรรกศาสตร์แบบพุทธ (Buddhist Logic) หรือ นાયยศาสตร์แบบพุทธ (Buddhist Nyāya): ระบบตรรกะที่พัฒนาขึ้นในพระพุทธศาสนาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เหตุผลและการโต้แย้ง

ทฤษฎีปรมาณวาทแบบพุทธ (Buddhist Atomism): แนวคิดที่ว่าสสารประกอบด้วยหน่วยที่เล็กที่สุดที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้อีกต่อไป (แม้ว่าพระทินนาคะจะไม่ได้เน้นเรื่องนี้โดยตรง แต่เป็นพื้นฐานของบางแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้)

ปรัชญาโยคจาร (Yogācāra Philosophy): เนื่องจากพระทินนาคะเคยศึกษาอยู่กับพระวสุพัณฺธุ ปรัชญาโยคจารจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดของท่านในเรื่องจิตและการรับรู้

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของพระทินนาคะ ได้แก่:

อนัตตา (Anattā): หลักการที่ว่าไม่มี "ตัวตน" ที่เที่ยงแท้ถาวร ซึ่งเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การวิเคราะห์ธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ว่าไม่มีสภาวะที่ดำรงอยู่โดยอิสระ

ปฏิจจสมุปบาท (Pratītyasamutpāda): หลักการที่ว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่าความรู้และความเชื่อของเราก็เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยเช่นกัน

ความไม่เที่ยง (Anicca): การตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์กระบวนการรับรู้และความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ปัญญา (Paññā): ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาและปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา และตรรกศาสตร์ของพระทินนาคะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาปัญญาโดยสรุปแล้ว พระทินนาคะเป็นนักตรรกศาสตร์และญาณวิทยาที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ท่านได้พัฒนาระบบตรรกะและญาณวิทยาที่เป็นระบบและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาปรัชญาพุทธในยุคต่อมา ผลงานของท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์ปรมาณสมุจจัย ได้วางรากฐานสำหรับการวิเคราะห์ความรู้และความเชื่ออย่างมีเหตุผลตามหลักการของพระพุทธศาสนาครับ

.....

12. พระธรรมกীরติ

ชีวประวัติและผลงานของพระธรรมกীরติ (Dharmakīrti) ผู้เป็นนักตรรกศาสตร์และญาณวิทยาที่สำคัญอีกรูปหนึ่งในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ซึ่งสานต่อและพัฒนางานของพระทินนาคะให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นครับ

ชีวประวัติพระธรรมกীরติ

พระธรรมกীরติมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-13 หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 7 ท่านถือกำเนิดในตระกูลพราหมณ์ทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย (อาจเป็นบริเวณรัฐกรณาฏกะในปัจจุบัน)

ตามประวัติเล่าว่า ท่านมีความรู้ความสามารถในศาสตร์ต่างๆ ของพราหมณ์มาตั้งแต่เยาว์วัย แต่ด้วยความสนใจในพระพุทธศาสนา ท่านได้ออกบวชและศึกษาพระธรรมวินัยและปรัชญาพุทธศาสนากับอาจารย์หลายท่าน ท่านเป็นศิษย์ของ พระอิศวรเสน (Īśvarasena) ซึ่งเป็นนักตรรกศาสตร์ที่มีชื่อเสียงและเป็นศิษย์โดยตรงของพระทินนาคะ

พระธรรมกীরติได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉียบแหลมและมีความสามารถในการวิเคราะห์และโต้แย้ง ท่านได้พัฒนาระบบตรรกศาสตร์และญาณวิทยาแบบพุทธให้มีความละเอียดและซับซ้อนยิ่งขึ้น ผลงานของท่านได้รับการยกย่องอย่างสูงและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษารัชญาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่น นาลันทา และวิกิรามศิลา รวมถึงในทิเบต

ผลงานและประเภทของผลงาน

พระธรรมกীরติเป็นนักเขียนที่ prolific ในด้านตรรกศาสตร์และญาณวิทยา ผลงานของท่านมีลักษณะเป็นการขยายความ ปรับปรุง และเพิ่มเติมแนวคิดของพระทินนาคะ ประเภทของผลงานหลัก ได้แก่:

ปรมาณวาร์ตติกการิกา (Pramāṇavārttikakārikā): คัมภีร์หลักที่ขยายความและวิพากษ์วิจารณ์คัมภีร์ปรมาณสมุจจัยของพระทินนาคะ

ปรมาณวินิศจัย (Pramāṇaviniścaya): คัมภีร์ที่อธิบายถึงแหล่งที่มาของความรู้ที่ถูกต้อง (pramāṇa) อย่างละเอียด

ยายbindu (Nyāyabindu): คัมภีร์ขนาดสั้นที่สรุปหลักการสำคัญของตรรกศาสตร์

เหตุbindu (Hetubindu): คัมภีร์ที่อธิบายถึงลักษณะต่างๆ ของเหตุผล (hetu) ในการอนุมาน

สัมพันธปริกษา (Saṃbandhaparīkṣā): คัมภีร์ที่วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำและความหมาย

สันตนาंतरสิทธิ (Saṃtānāntarasiddhi): คัมภีร์ที่พิสูจน์การมีอยู่ของกระแสจิตอื่น

ธรรมุตตรประทีป(Dharmottarapradīpa): เป็นฎีกา (คำอธิบาย) ของคัมภีร์ยายbindu ซึ่งเขียนโดยธรรมุตตระ(Dharmottara) ศิษย์ของท่าน (บางครั้งจึงถูกรวมเป็นผลงานของพระธรรมกิตติในการศึกษา)

ผลงานการแปล

โดยหลักแล้ว พระธรรมกิตติ มิได้มีบทบาทโดยตรงในการ "แปล" คัมภีร์ ในลักษณะของการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ผลงานของท่านเป็นการ ต่อยอดและพัฒนาระบบตรรกศาสตร์และญาณวิทยา ที่อิงอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมและปรัชญาพุทธศาสนาที่มีอยู่

เช่นเดียวกับพระทินนาคะ ผลงานของพระธรรมกิตติได้รับการ แปล เป็น ภาษาต่างๆ มากมายในภายหลัง โดยเฉพาะภาษาทิเบต ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดและศึกษาตรรกศาสตร์แบบพุทธในทิเบต และได้รับการยกย่องว่าเป็นรากฐานของตรรกศาสตร์ทิเบต

ผลงานที่มีชื่อเสียง

ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดและถือเป็นงานชิ้นเอกของพระธรรมกิริติคือ ปริมาณวารตติกการิกา (Pramāṇavārttikakārikā) ซึ่งแปลว่า "คำอธิบายและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเครื่องมือความรู้ที่ถูกต้อง" คัมภีร์นี้เป็นการขยายความและวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคัมภีร์ปริมาณสมุจจัยของพระทีนาคะ และได้นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ที่สำคัญ

สาระสำคัญของผลงานที่มีชื่อเสียง (ปริมาณวารตติกการิกา)

คัมภีร์ปริมาณวารตติกการิกาได้ต่อยอดและพัฒนาระบบญาณวิทยาและตรรกศาสตร์ของพระทีนาคะ โดยมีหลักการสำคัญเพิ่มเติมดังนี้:

การให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนพระพุทธเจ้าในฐานะ "ปริมาณภูตะ"

(Pramāṇabhūta - ผู้เป็นแหล่งความรู้ที่ถูกต้อง): พระธรรมกิริติได้ใช้ระบบตรรกะของตนเองเพื่อพิสูจน์ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นแหล่งความรู้ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือที่สุด โดยอาศัยคุณสมบัติของพระองค์ เช่น ความเมตตา ความกรุณา และความรู้แจ้ง

การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของ "ศัพท์" (Śabda - คำกล่าวของผู้ที่เชื่อถือได้): ท่านได้พิจารณาถึงเงื่อนไขที่คำกล่าวของบุคคลอื่นจะถือเป็นแหล่งความรู้ที่ถูกต้อง โดยเน้นว่าความน่าเชื่อถือนั้นต้องอิงอยู่กับความรู้ที่ถูกต้องของบุคคลนั่นเอง ซึ่งในที่สุดก็โยงไปถึงความรู้แจ้งของพระพุทธเจ้า

การพัฒนารายละเอียดเกี่ยวกับ "อนุมานเพื่อประโยชน์ตน"

(Svārthānumāna - inference for oneself) และ "อนุมานเพื่อประโยชน์ผู้อื่น" (Parārthānumāna - inference for others): ท่านได้อธิบายถึง

กระบวนการอนุมานทั้งในแง่ของการได้มาซึ่งความรู้ด้วยตนเอง และการนำเสนอเหตุผลเพื่อโน้มน้าวผู้อื่น

การวิเคราะห์เรื่อง "สากล" (Sāmānya - universal) และ "เอกลักษณะ" (Viśeṣa - particular): ท่านได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติที่เป็นสากลและลักษณะเฉพาะของสิ่งต่างๆ ในกระบวนการรับรู้และความคิด การปฏิเสธ "สภาวะที่ดำรงอยู่ภายนอกจิต" อย่างเด็ดขาด (Stronger emphasis on Idealism): แม้ว่าพระทิตนาคะจะโน้มเอียงไปทางญาณนิยม (Idealism) แต่พระธรรมกิตติได้เน้นย้ำอย่างชัดเจนว่าสิ่งที่เรารับรู้นั้นเป็นเพียงการปรากฏของจิต (วิชญาณ) โดยไม่มีวัตถุภายนอกที่เป็นอิสระและดำรงอยู่จริง

การอธิบายถึง "ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่จำเป็น" (Necessary Causal Connection): ท่านได้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล โดยเน้นว่าการอนุมานที่ถูกต้องต้องอาศัยความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่จำเป็นและสม่ำเสมอ

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้

หลักปรัชญาที่จำเป็นต้องรู้เพื่อทำความเข้าใจผลงานของพระธรรมกิตติ ได้แก่:

ญาณวิทยาแบบพุทธ (Buddhist Epistemology): เช่นเดียวกับพระทิตนาคะ พระธรรมกิตติเป็นผู้บุกเบิกและพัฒนาระบบนี้อย่างมาก

ตรรกศาสตร์แบบพุทธ (Buddhist Logic) หรือ นายยศาสตร์แบบพุทธ (Buddhist Nyāya): ท่านได้ต่อยอดและทำให้ระบบนี้มีความซับซ้อนและละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วิชญาณวาท (Vijñānavāda) หรือ โยคจาร (Yogācāra): อิทธิพลของปรัชญานี้ชัดเจนในแนวคิดของพระธรรมกิริติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสำคัญของจิตและการปฏิเสธวัตถุภายนอก

ปรัชญาสุญญตา (Śūnyatā Philosophy) ของพระนาการชุน: แม้ว่าพระธรรมกิริติจะเน้นเรื่องจิต แต่แนวคิดเรื่องความว่างก็ยังคงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในปรัชญาพุทธโดยรวม

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของพระธรรมกิริติ ได้แก่:

จิตตมาตระ (Cittamātra) หรือ จิตเท่านั้น (Mind Only): แนวคิดหลักที่ว่าสิ่งที่เรารับรู้นั้นเป็นเพียงการปรากฏของจิต

อนัตตา (Anattā): การปฏิเสธความมีอยู่ของ "ตัวตน" ที่เที่ยงแท้ถาวร ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่าประสบการณ์และความรู้ของเราก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยทางจิต

ปฏิจจสมุปบาท (Pratītyasamutpāda): หลักการที่ว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งรวมถึงกระบวนการรับรู้และความคิดของเรา

ปัญญา (Paññā): ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด และตรรกศาสตร์ของพระธรรมกীরติเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาปัญญาและความเข้าใจนี้

โดยสรุปแล้ว พระธรรมกীরติเป็นนักตรรกศาสตร์และญาณวิทยาที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ท่านได้สานต่อและพัฒนางานของพระทิตนาคะให้มีความสมบูรณ์และซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการให้เหตุผลสนับสนุนความน่าเชื่อถือของพระพุทธเจ้า และการเน้นย้ำแนวคิดเรื่องจิตเท่านั้น ผลงานของท่านมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาปรัชญาพุทธในอินเดียและทิเบต

.....